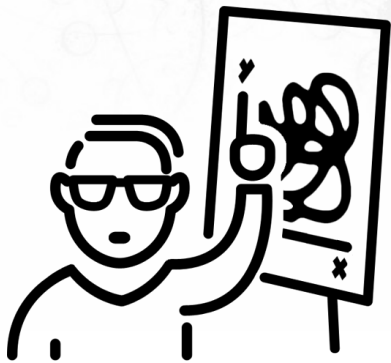

ARTGORITMY / 02

SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

■ Výtvarné formy počítačového umění

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

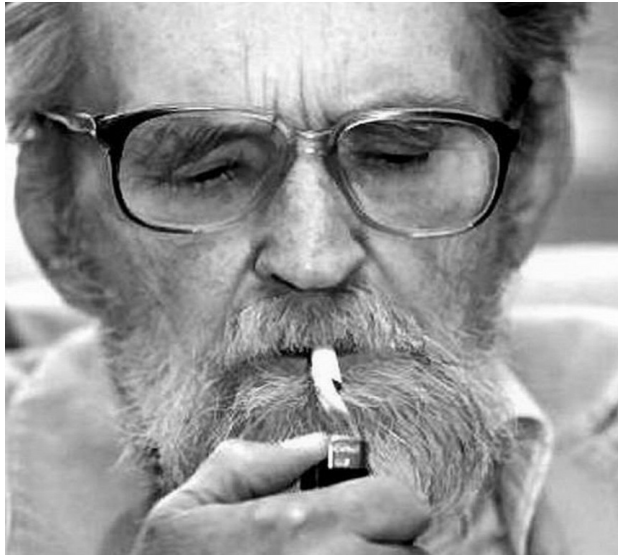
- **Umění, estetika a počítač**
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - improvizace
  - konstrukce
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

***„Estetická recepce zvětšuje odstup
od pouhé vegetativní úrovně
života a humanizuje člověka.“***

Tomáš Kulka

„I pouhých pár týdnů, měsíců či let strávených ruku v ruce s uměním znamená velký krok k sebekultivaci.“

Egon Bondy

Umění

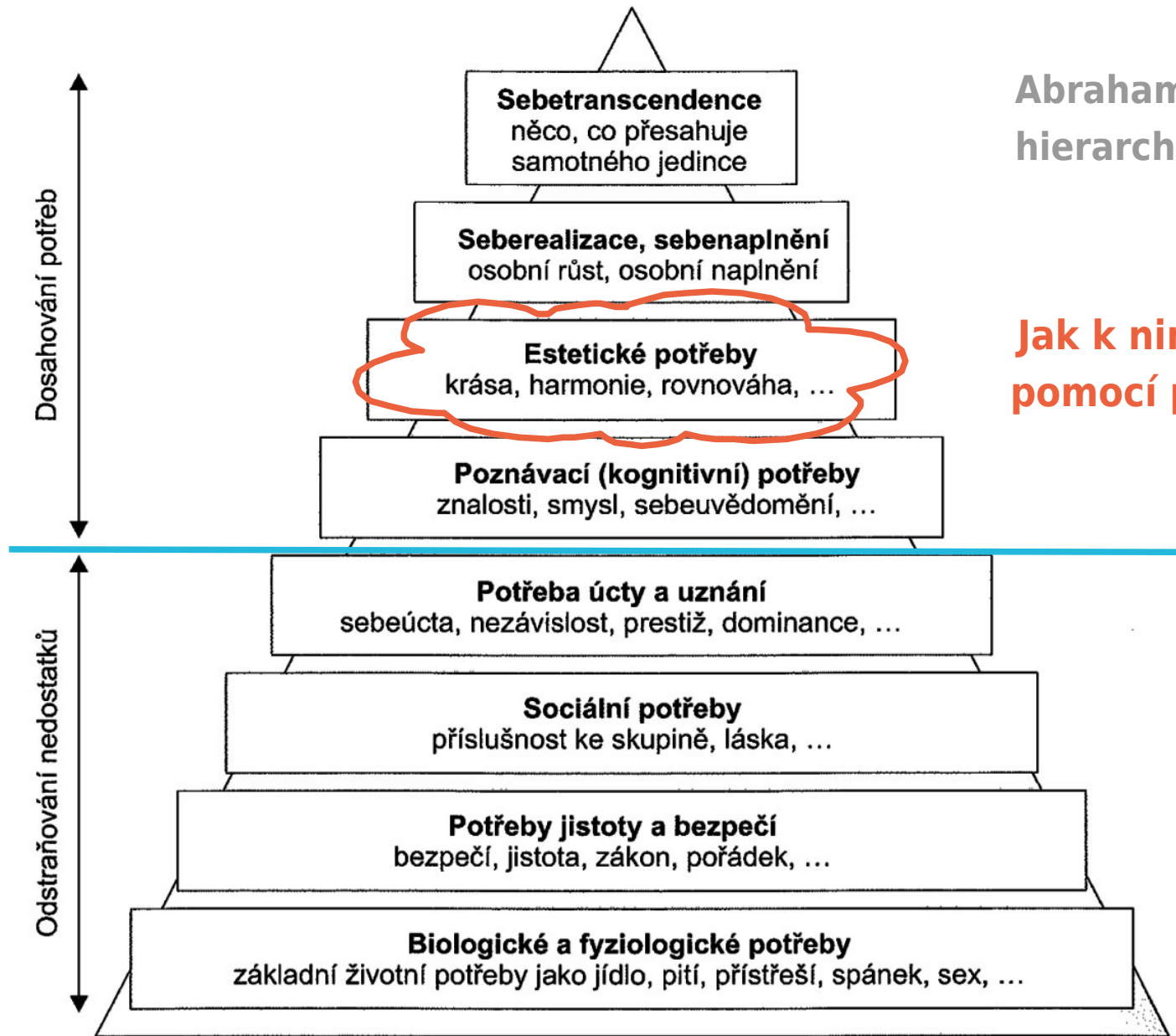
Umění je záměrná lidská tvořivá činnost, jejímž cílem je zobrazení skutečnosti určené k tomu, aby se líbilo při samotném jeho poznávání

„Podstatou umění je snaha umělce vyjádřit skrze sebe, skrze svoji potřebu cosi obecně lidského, společně sdíleného, co nezůstává toliko v umělci, ale překračuje jeho osobní hranice směrem ven, do společnosti, k lidem.“

Jan Paul

**Umění obohacuje funkční rozměr lidské existence
o projevy nadutilitární (rituální, citové, estetické)**

Abraham Maslow:
hierarchie potřeb

Jak k nim dospět
pomocí počítače?

**Umělecká tvorba je činnost veskrze lidská,
ale může být podporována počítačem**

**Z. Sýkora: Tři fáze
(1997)**

Umění výpočtů

„Když vidíte numericky generovaný obraz, tak význam slova obraz již nespočívá v obraze.

Je to algoritmus, je to obraz čistě abstraktního, bezrozměrného myšlení a tyto obrazy mají moc. Mají moc, která ovlivňuje naše prožitky.

[Čísly] můžeme manipulovat s etikou, epistemologií, s estetikou, tedy nejenom s modely poznání a chování, nýbrž i s modely prožitků.“

Vilém Flusser

[→]

Estetika

= věda zabývající se smyslovým a emočním vnímáním
mj. krásou a jejím hodnocením (Baumgarten, Hegel, Kant)

Exaktní estetika – vnímání matematického řádu

Pythagorejci nacházeli krásu v dokonalosti čísel,
poměrů a symetrií

Hledáme estetiku, která pojme i projevy výtvarné informatiky

... abychom mohli přijmout počítač jako
plnohodnotnou součást uměleckého světa

Kterou si ale vybrat?

- **Vědecká estetika**
Thomas Munro, 1957
- **Systémová estetika**
Jack Burnham, 1968
- **Teorie systémů, synergetika**
Buckminster Fuller, 1975
- **Algoritmická estetika**
George Stiny & James Gips, 1978
- **Rhizome, plateau, chaosmos...**
Gilles Deleuze & Félix Guattari, 1987
- **Nová (fraktální) estetika vědy a umění**
John Briggs, 1992

Zobecněná estetika

Roger Caillois, 1962

**Pravidla pro estetické vnímání
veškerých výtvarných objektů**

**Dekompozice krásy na několik
základních forem dle způsobu vzniku**

„Je krása, již člověk nachází v přírodě,
a ta, kterou vytváří z vlastního podnětu.

Jednou ceníme objevování a dokonalost forem,
podruhé pojmání tématu a provedení díla.“

**Estetické formy vznikají náhodou, růstem,
návrhem (→ umění a design) nebo otiskem**

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- **Náhodné formy**
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - improvizace
  - konstrukce
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

Objevování

působení přírodních „tajemných a neviditelných sil“ (R. Caillois)

**Vznik bez přispění života,
resp. jeho pasívním působením**

Kdo je tvůrcem estetiky?

*Krása v záměru autora ×
krása v oku pozorovatele*

**Tapetový ornament
(nebo zkamenělá přeslička?)**

**Abstraktní plátno
(nebo fotografie stěny výkopu?)**

Lidská fantazie objevuje v náhodných formách známé tvary

Často vidíme něco, co objektivně
neexistuje, ale jeví se tak

Umělci takové formy
upravují a doplňují

Zřídka jim připisují autorství

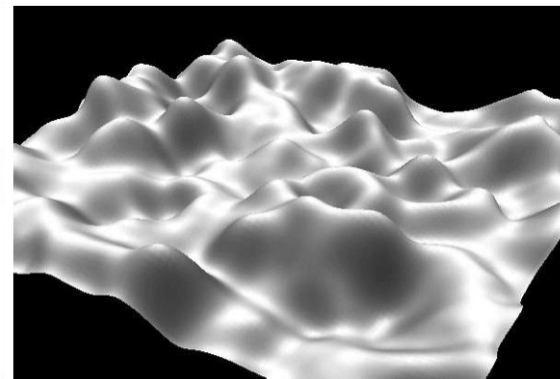
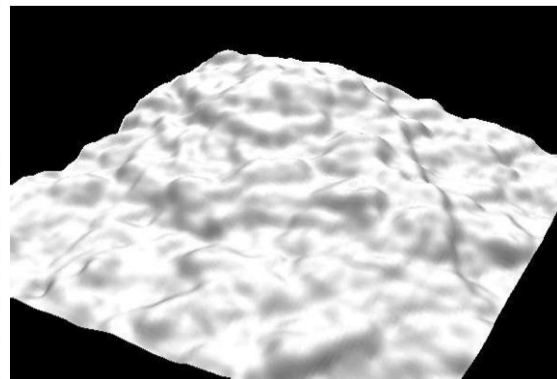
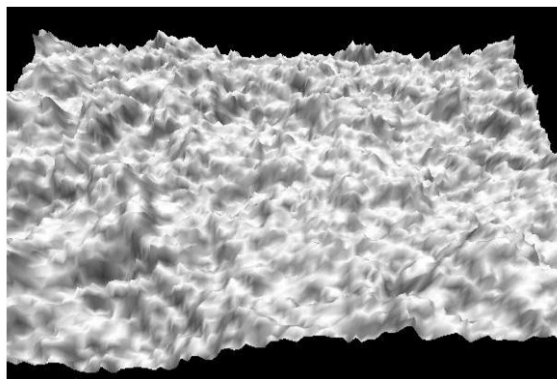
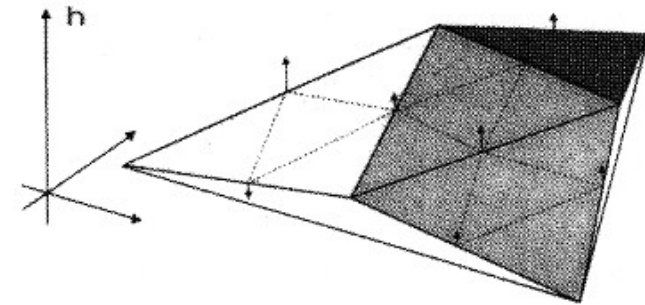
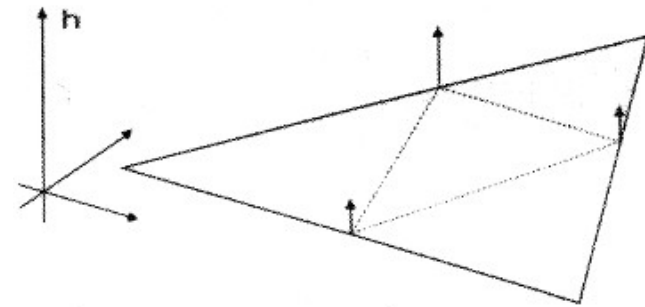
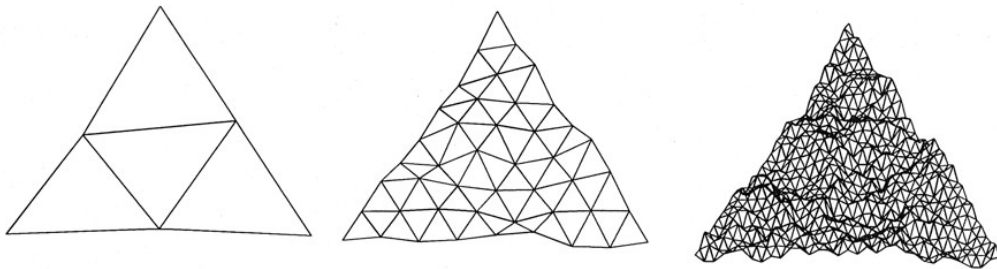
Staří Číňané dokreslují fosilie,
Marcel Duchamp vystavuje
nalezené objekty (*ready-made*)

„Umění je uměním, je-li představeno jako umění.“
(M. Duchamp)

Modelování realistického terénu

Náhoda nepravých fraktálů

Od náhodného Brownova pohybu k Perlinovu šumu

I. Serba: vizualizace komplexních a nepravých fraktálů

V. Šalbaba

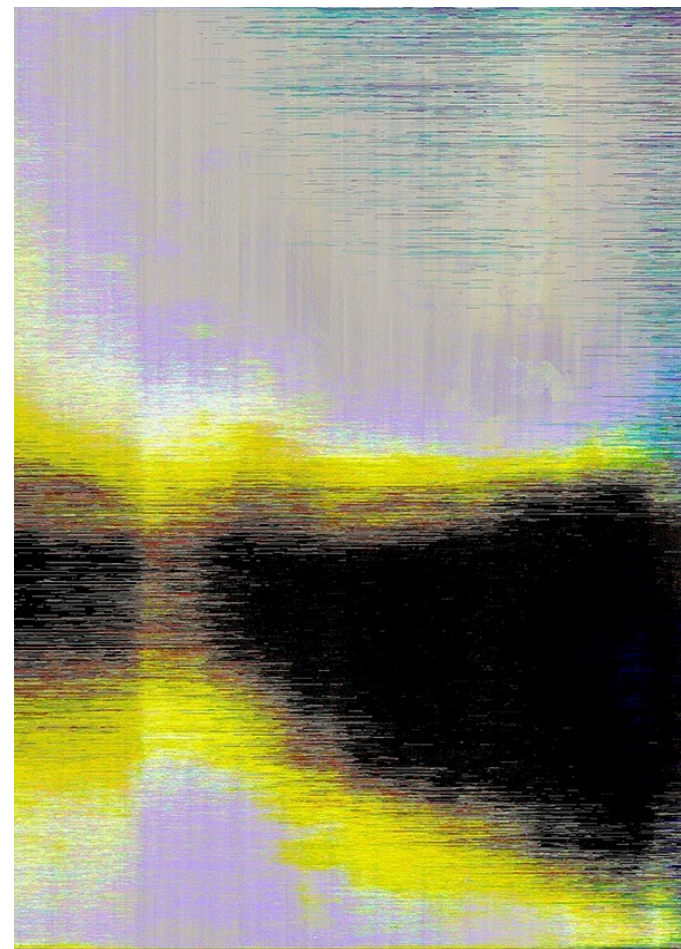
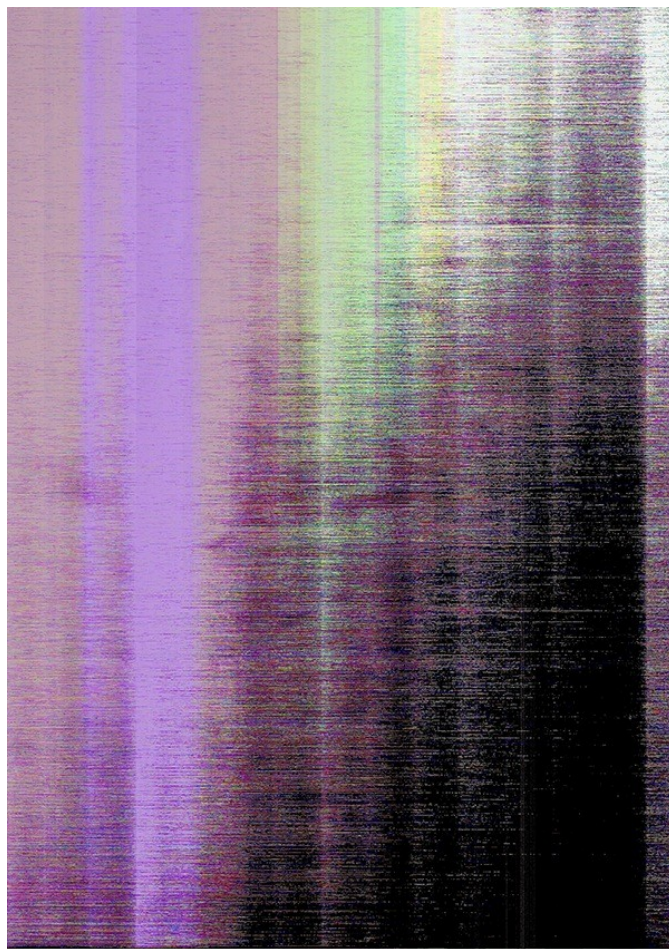
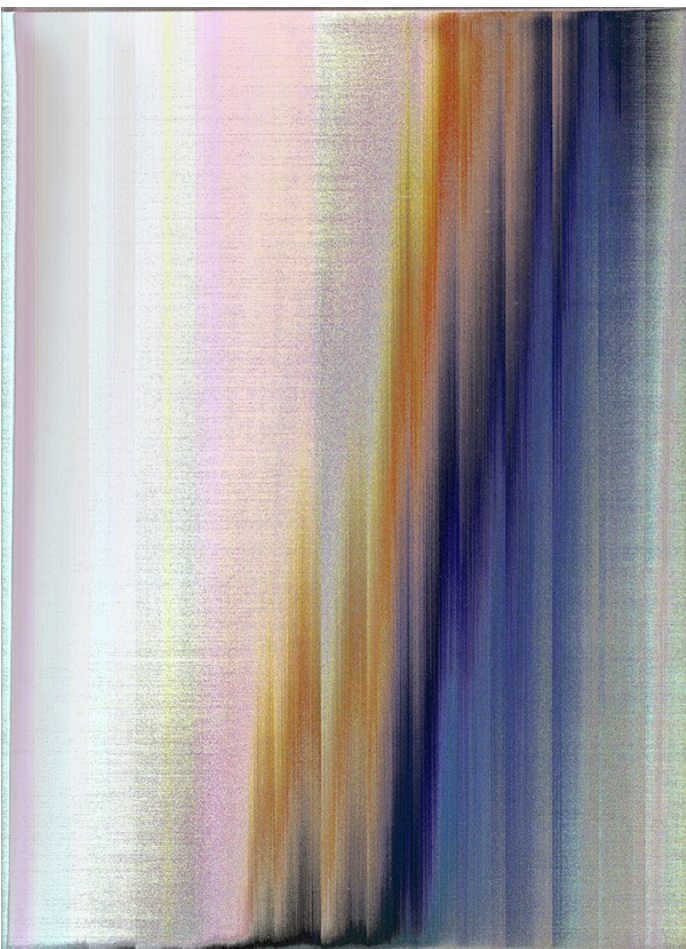
Glitch

„Klopýtnutí“ systému, narušení datového toku,
náhodná ztráta kontroly nad některým z procesů
obvykle krátkodobá a nefatální

- **Circuit bending**
= záměrné zásahy do hardwaru
- **Databending**
= úprava kódu a dat, typicky
v jiných než k tomu určených
editorech
- **Pure glitch**
= objevený bez úmyslného
hackování systému

p5art

J. Donaldson: Scanner Error Series

**Glitch v informačním systému
Krajské vědecké knihovny v Liberci (foto: I. Proios)**

■ **SOFTWAREVÁ ESTETIKA**

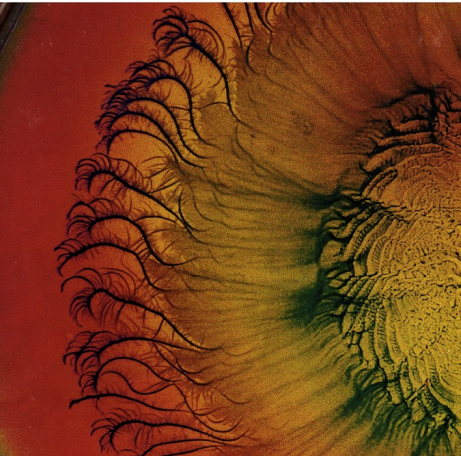
- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- **Rostoucí formy**
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - konstrukce
  - improvizace
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

Život

Růst a vývoj přírodních forem — autor splývá s dílem

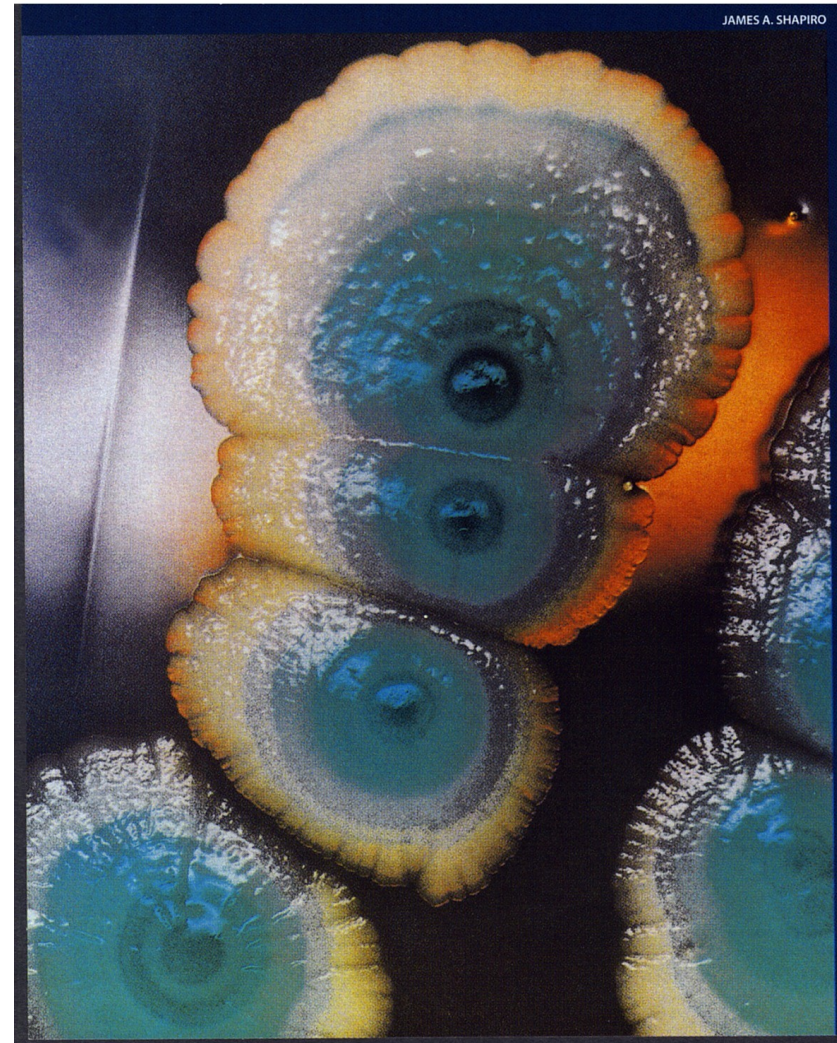
**Přírodní struktury se vyvíjejí podle vnitřního zákona,
genetického projektu příslušného jeho říši, třídě, čeledi...**

**Obvyklým projevem symetrie, orientace, repetice
a často též proporcionalita zlatého řezu**

Dendrity pod mikroskopem

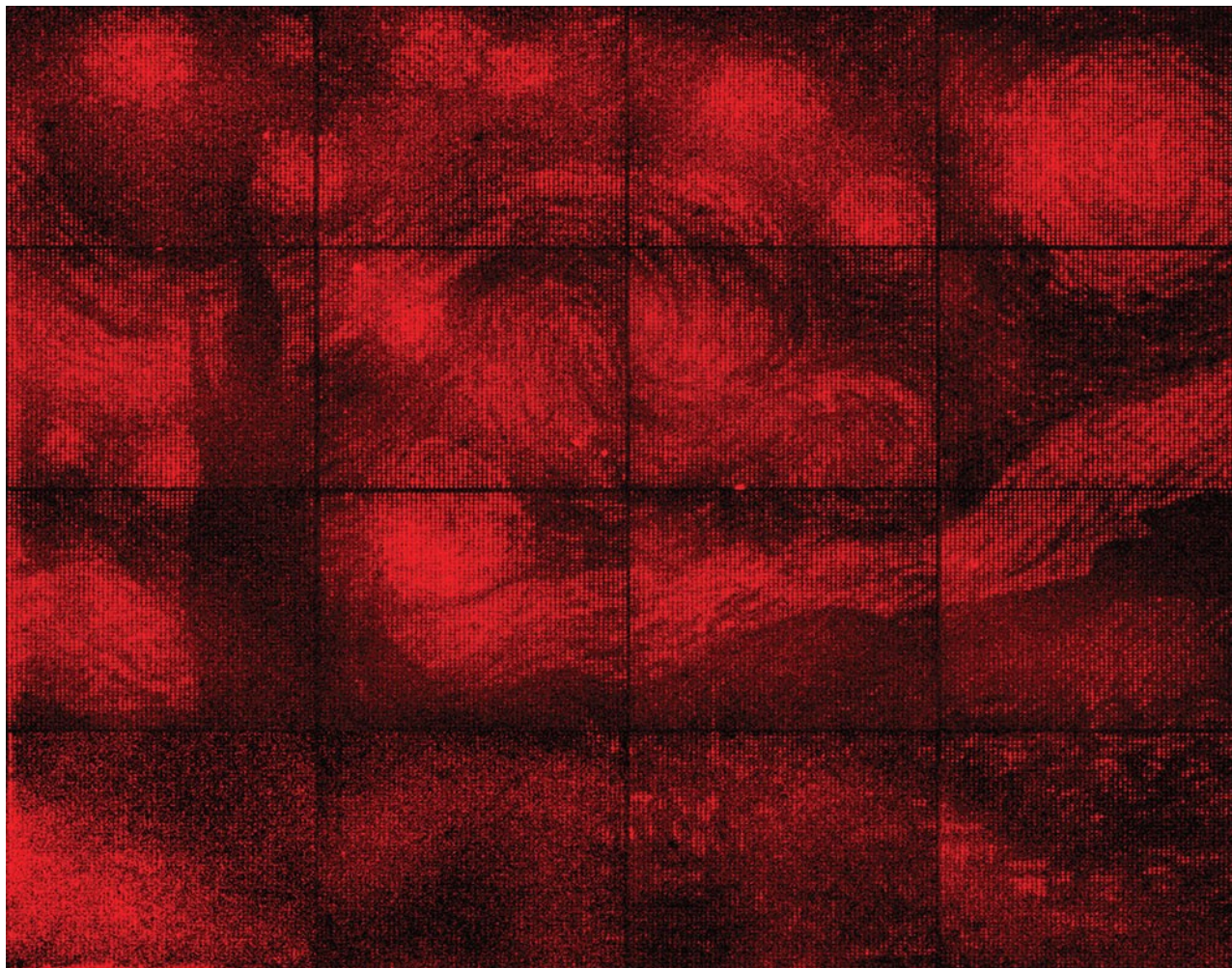

Buňky pěstované
v řízených podmínkách

**Van Gogh z bakterií *Proteus mirabilis*,
Acinetobacter baumannii, *Enterococcus faecalis* a *Klebsiella pneumonia***

**Van Gogh zakódovaný
ve složených molekulách DNA**

**Analýza přírodních forem —
mnoho zákonitostí růstu a vývoje
má matematický základ**

D'Arcy W. Thompson
On Growth and Form, 1917

Alan Turing
The Chemical Basis of Morphogenesis, 1952

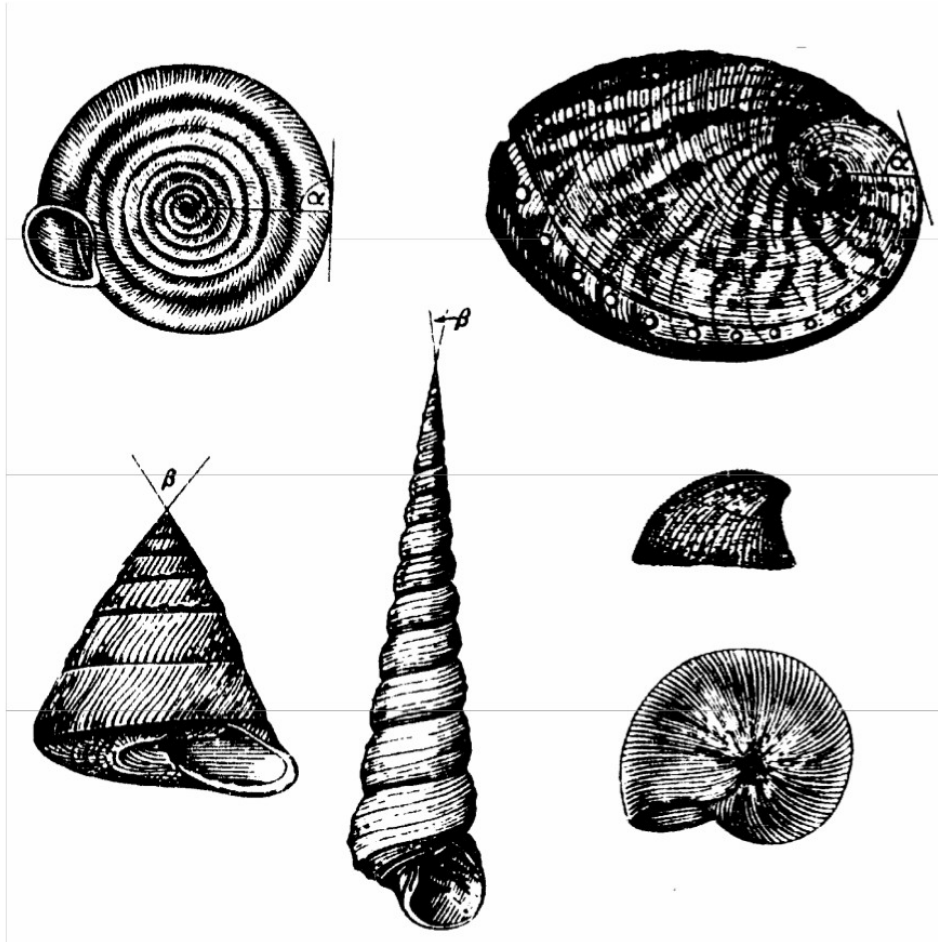
Przemysław Prusinkiewicz
The Algorithmic Beauty of Plants, 1990

Gary W. Flake
The Computational Beauty of Nature, 2000

Hans Meinhardt
The Algorithmic Beauty of Seashells, 2009

Ulity, lastury, kly, rohy...

Ulita je záznamem historie organismu

Soběpodobnost růstu

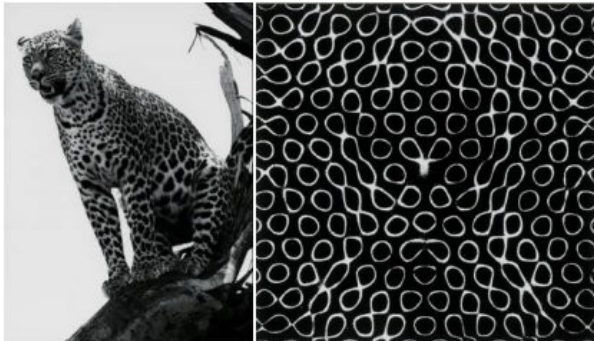
Modelování tažením generující křivky po strukturální křivce

Tou bývá obvykle

trajektorie lineárního dynamického systému

I. Serba: výtvarná vizualizace růstu

$$\frac{dx(t)}{dt} = a x(t) + b$$

System modelován
diferenciálními rovnicemi

Generuje řád v chaosu
i chaos v řádu

Turingovy rovnice morfogeneze

Modelování vzorů zbarvení zvířat

Produkce a rozmísťování morfogenů

= chemických látek řídících vznik tkání

- **Reakce**

Vznik nových molekul je nelineární
s kladnou zpětnou vazbou

- **Difuze**

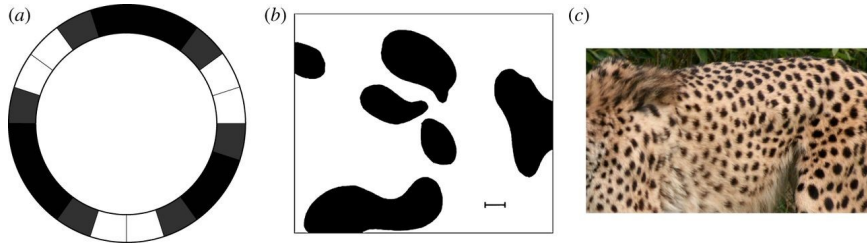
Lineární šíření morfogenů po kůži

Pruhy = stabilní reakčně-difusní systém

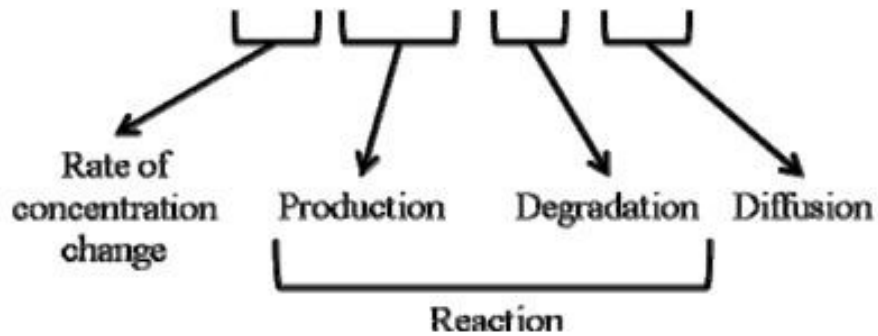
Skvrny = porušení symetrie systému
náhodnou nebo chaotickou změnou

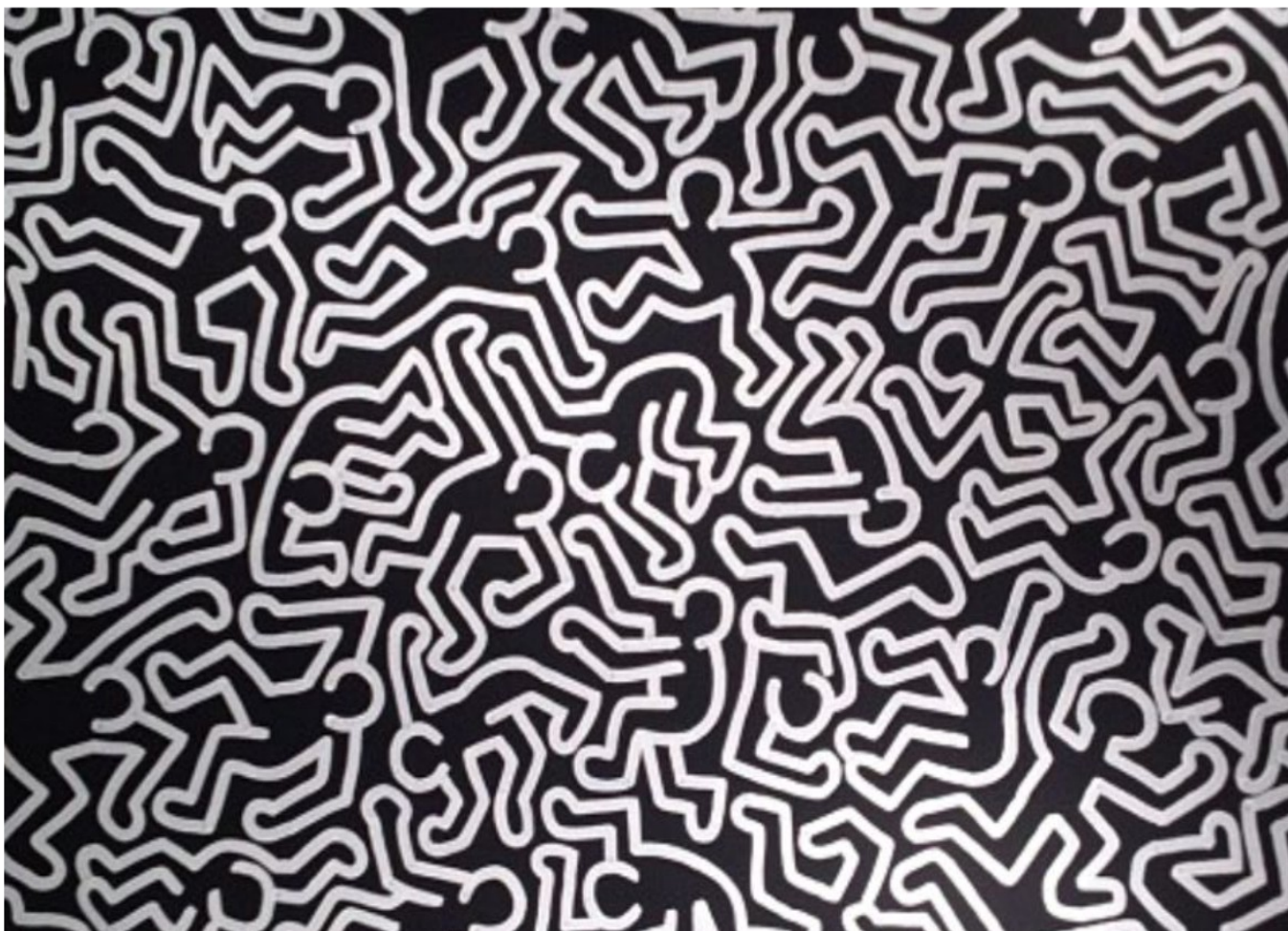
• chaos → řád

• řád → chaos

$$\frac{\partial u}{\partial t} = F(u,v) - d_u v + D_u \Delta u$$
$$\frac{\partial v}{\partial t} = G(u,v) - d_v v + D_v \Delta v$$

Umění se inspiruje: oblíbené motivy Keitha Haringa

Soběpodobné vzory
na ulitě homolice

Některé látky aktivují
chemické reakce, jiné je tlumí

**Co když je produkt systému
katalyzátorem své produkce?**

**Opakovaným působením
aktivátorů a inhibitorů
vyvolány oscilace,
v nestabilních místech
chaotické**

Heinz Meinhardt
Max Planck Institut (2009)

Buněčné automaty

John von Neumann, John Conway

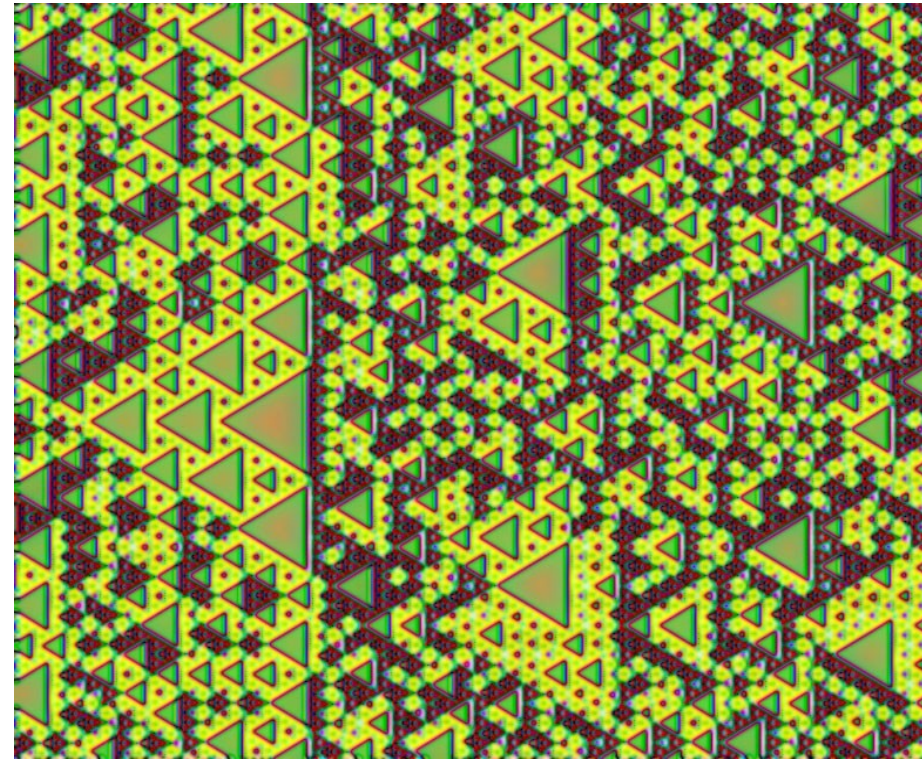
**Dynamické systémy
v diskrétní mřížce
řízené pravidly pro
růst generací**

**Paralelní přepisovací
pravidla**

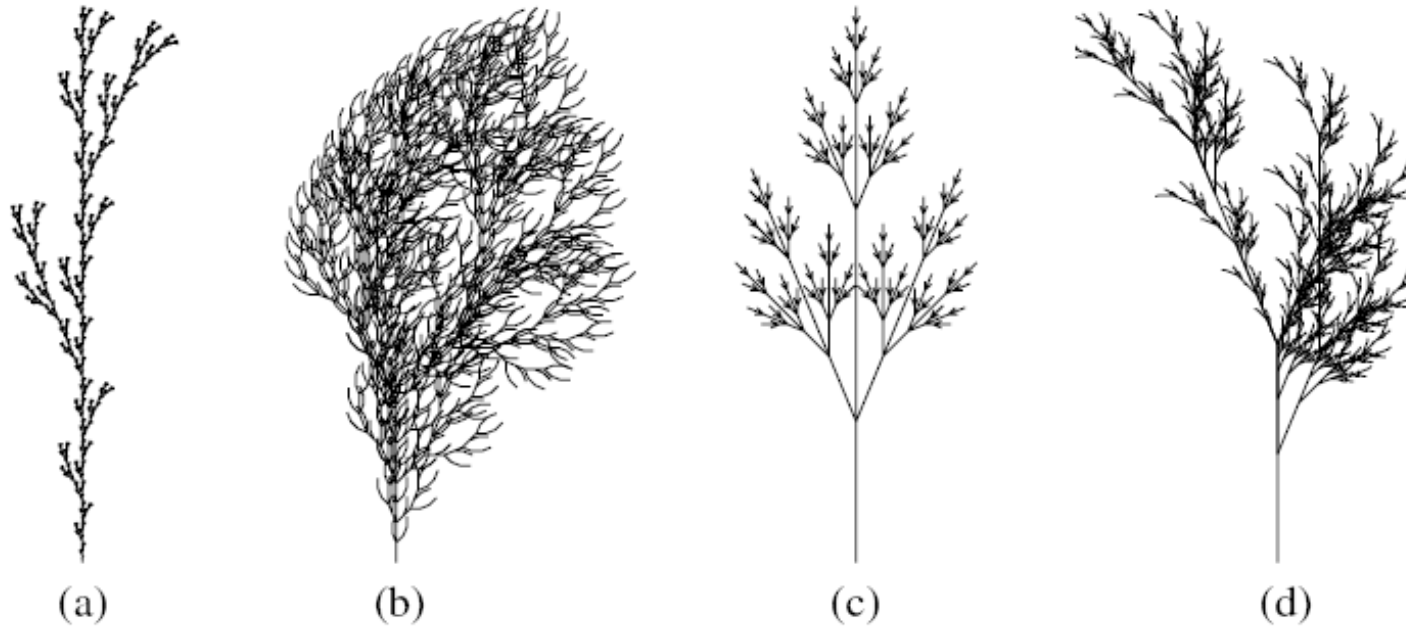
Výpočetní možnosti stejné
jako Turingův stroj

Stephen Wolfram: *A New
Kind of Science* (2002)

[→]

Lindenmayerovy systémy větvení

	n	δ	ω	P
(a)	5	25.7°	F	$F ::= F[+F]F[-F]F$
(b)	4	22.5°	F	$F ::= FF - [-F + F + F] + [+F - F - F]$
(c)	7	25.7°	X	$X ::= F[+X][-X]FX, F ::= FF$
(d)	5	22.5°	X	$X ::= F[[X] - X]F[+FX] - X, F ::= FF$

PLATE X

P. Prusinkiewicz: algoritmická botanika na bázi L-systémů

[→]

...dnes běžná součást nástrojů pro 3D modelování

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- **Umělecké formy**
  - figurace
  - abstrakce
  - improvizace
  - konstrukce
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

Tvorba

→ vědomá lidská činnost = **UMĚNÍ**

Tradiční přístup: umění je zhmotněná krása

Vnímání krásy odvozeno z návyků, konvencí, předsudků, výchovy či zálib, závisí na době a místě

Univerzální měřítko krásy odvozujeme z přírody
= mimetická estetika

Umělecké formy (proporce, kompozice, barvy, gesta), od nichž pochází vzor a zdání krásy, nejsou volné ani nepřeborné

Znázornění

Předmětné umění zobrazuje formy ,takové jaké jsou‘

Krása = přesnost a řemeslná zručnost zpracování tématu

realistické umění, *proto-fotografie*

Později subjektivní nálada

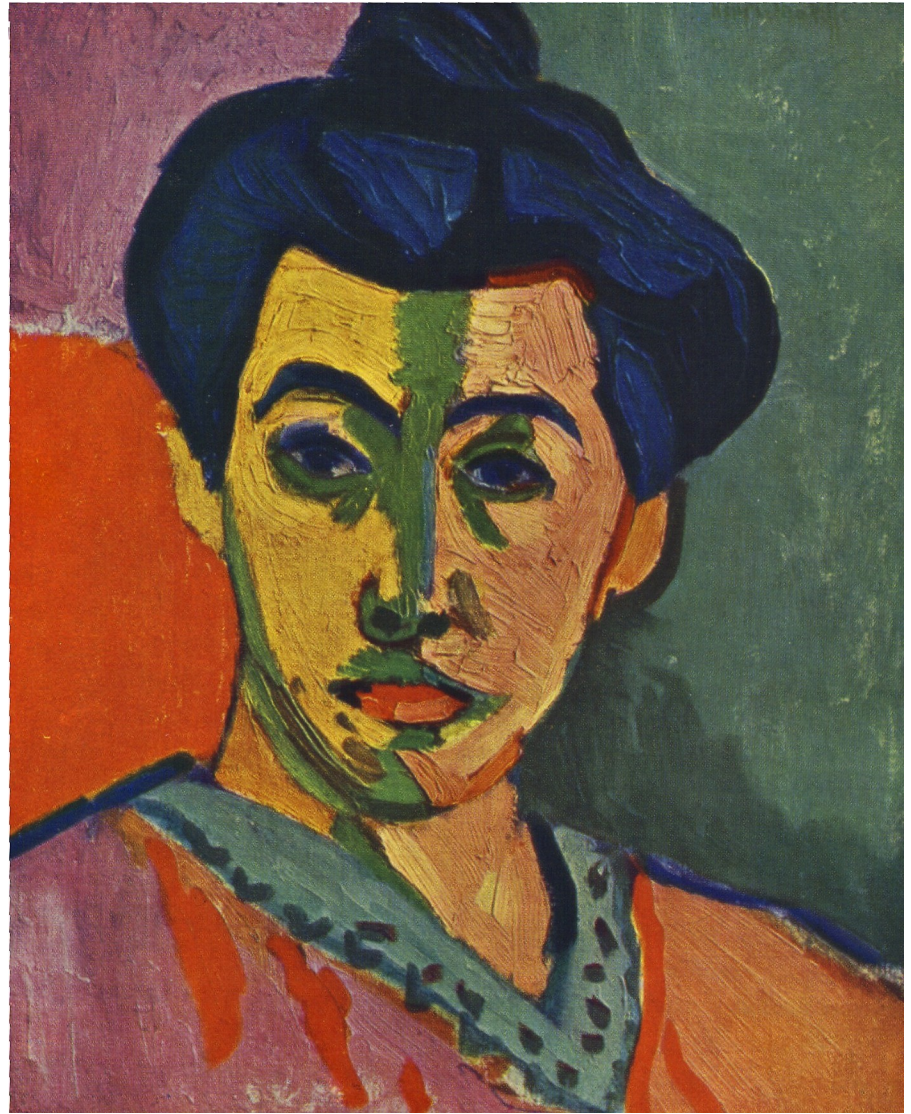
impresionismus, expresionismus
fauvismus...

J. Vermeer: Mlékařka

C. Monet: Dívka se slunečníkem

H. Matisse: Madame Matisse

+ počítač:

**Nepřeberné množství nástrojů,
filtrů, efektů, skriptů, stylů
v grafických editorech**

– univerzálních i značně speciálních

Obvykle interakční způsob práce,
počítač je štětec v ruce výtvarníka
...což puristé za pravé počítačové
umění nepovažují

J. Rypalová-Simonsen: Tvor 144

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - **abstrakce**
  - improvizace
  - konstrukce
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

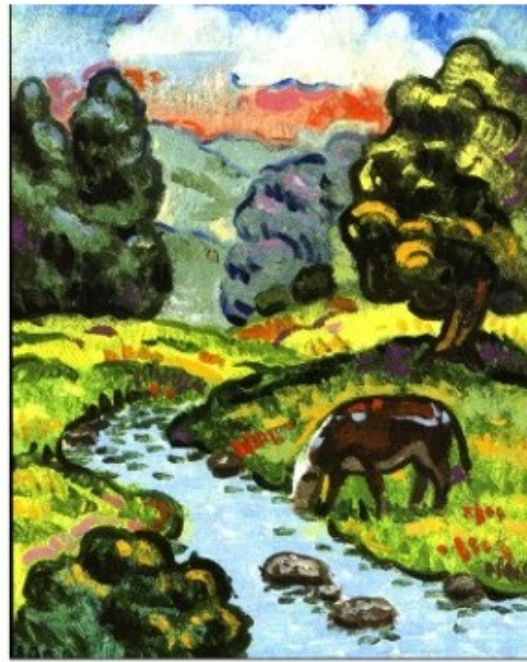
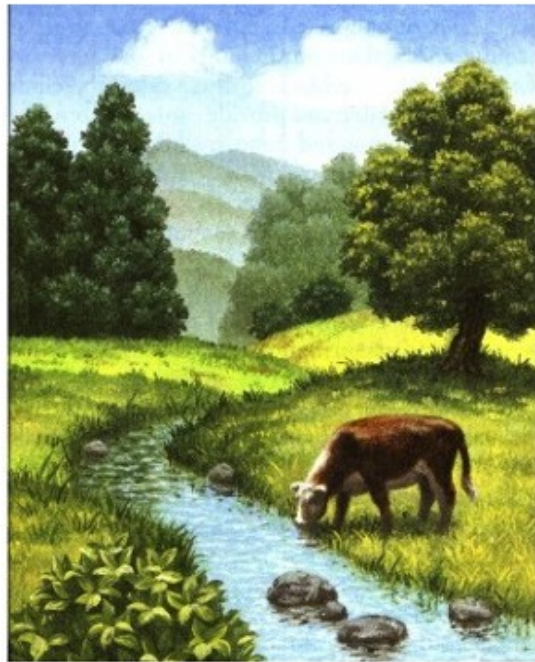

Interpretace

**Koncepční přístup: umění je diskursní —
obrazy záměrně umožňují více interpretací,
aby divák ztratil jakoukoli orientaci**

Abstrakce = svoboda nepředmětности, posílení imaginace

Model může existovat jen v představách umělce

F. Kupka: Příběhy o pesticích a tyčinkách

V. Kandinskij: Auf Weiss II

**Abstraktní dílo přestává být dešifrovatelné,
autor mu dá nanejvýš název**

— často zavádějící, aby neposkytnul ‚návod ke čtení‘

Nosná myšlenka:

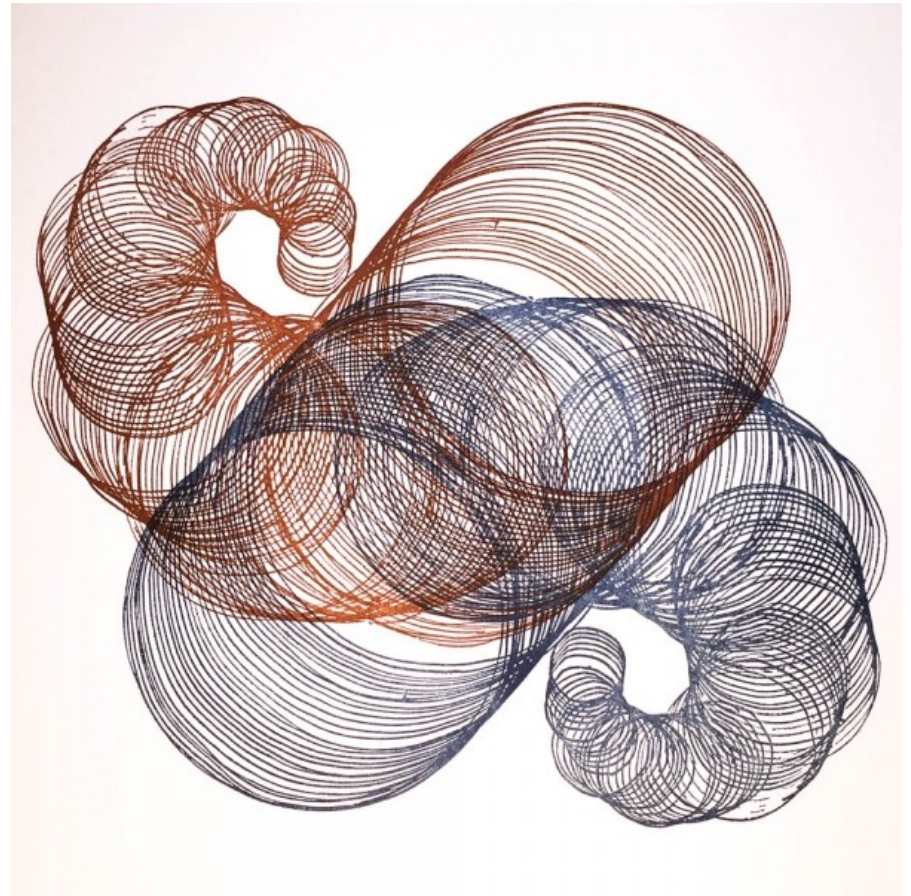
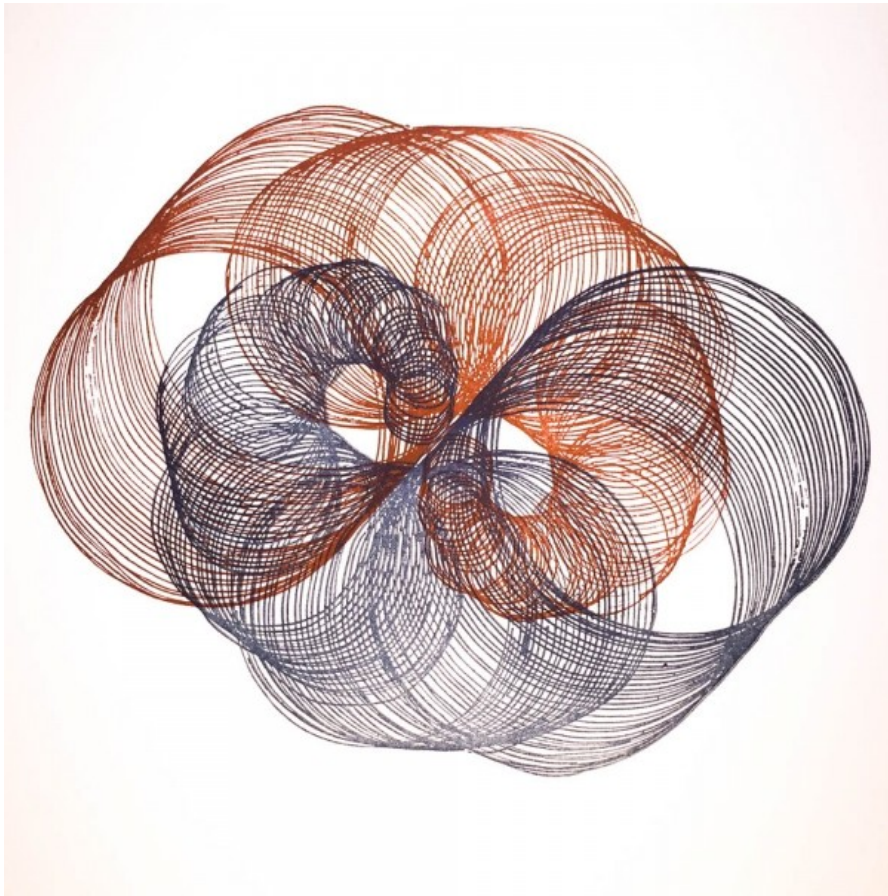
**Dílo může být vnímané každým okamžikem jinak,
stále v něm lze něco nového objevovat**

„Člověk nemá abstraktních představ, ale podvědomě si
dosazuje na příslušná místa to, co vidí, co je mu blízké,
na co právě myslí.“

Max Ernst

**Výklad abstraktního díla je volný,
obnovuje se tak svazek s přírodní krásou**

Esteticky produktivní funkce

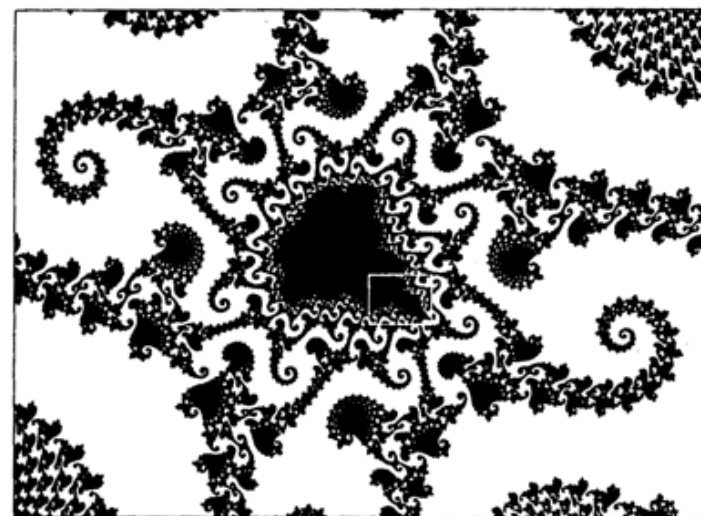
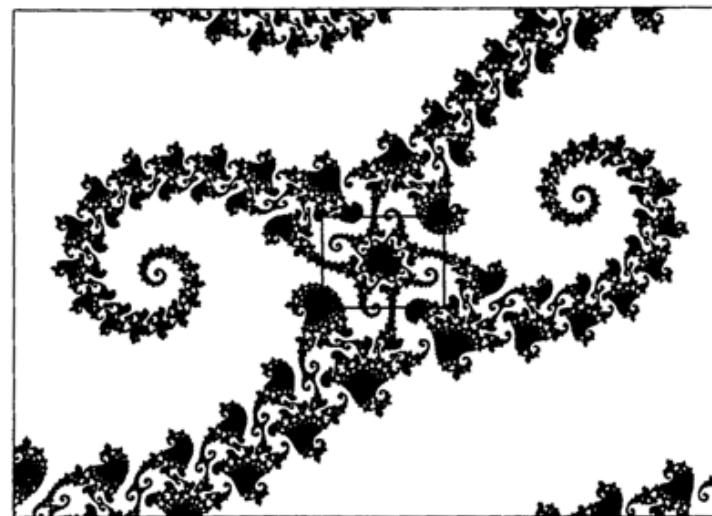
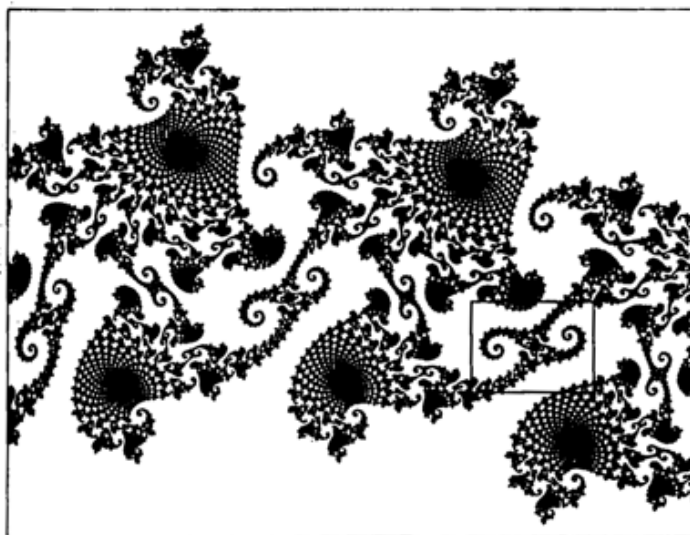

S. Happersett: Fibonacci Spiral (Print 2 & 3)

Z. Sýkora: Linie 24 (vpravo překódování v jazyku Processing)

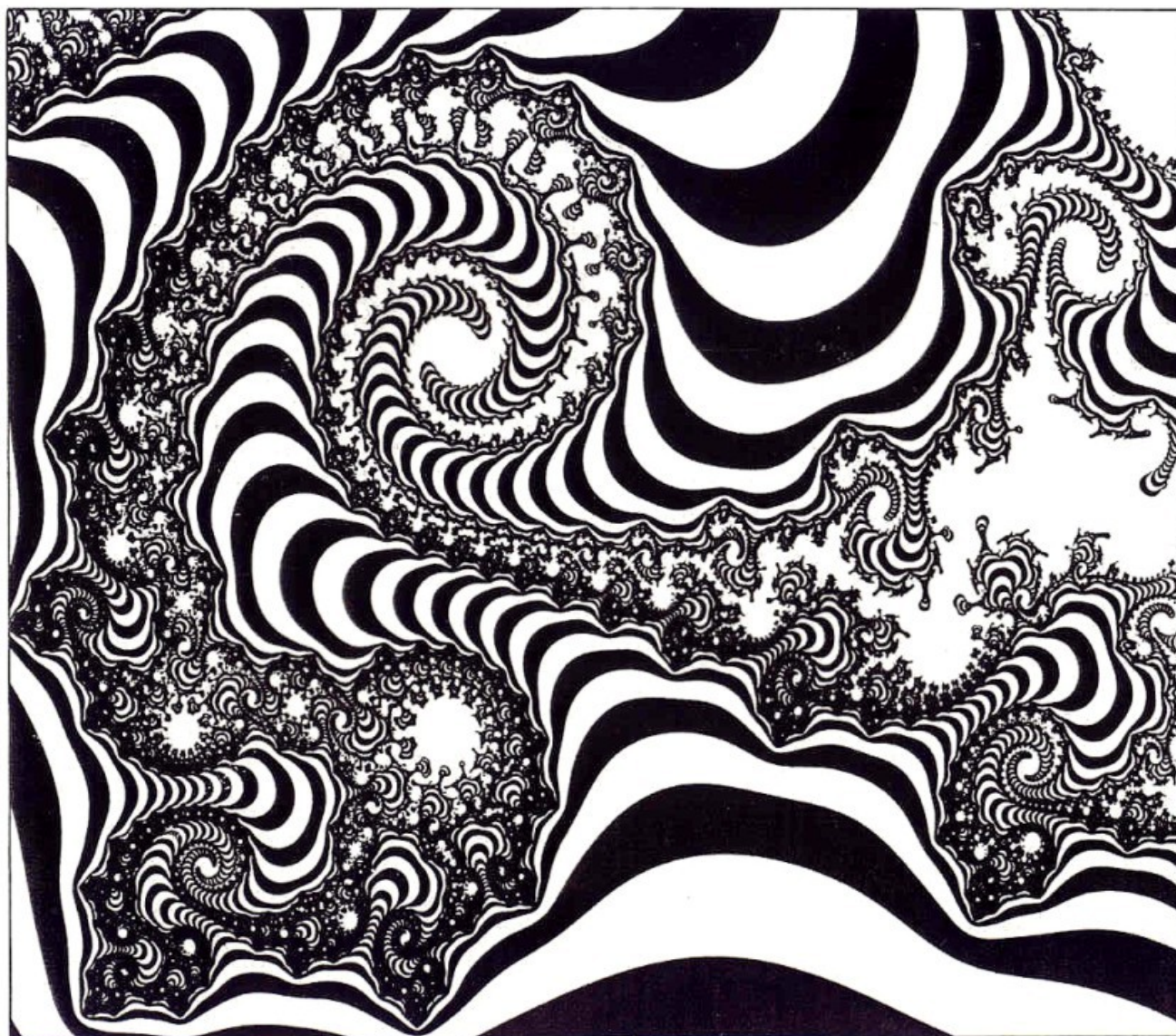

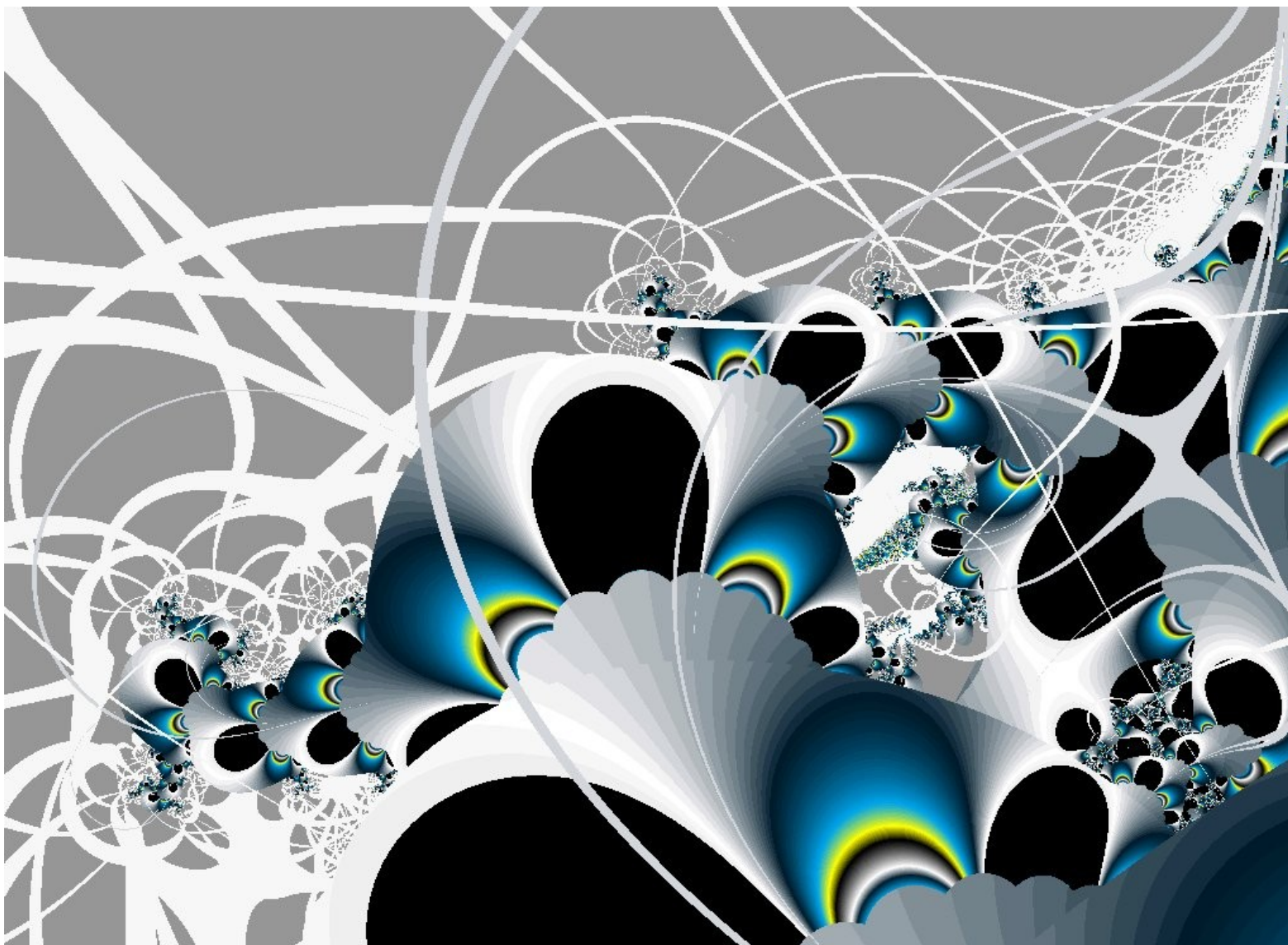
Algebraické fraktály

Iterací nelineárních funkcí
v komplexních číslech lze
tvořit abstraktní, nekonečně
složitě soběpodobné vzory

Mandelbrotova množina

fraktál à la dřevoryt

I. Serba: Modrá peříčka (kvadratická rovnice v komplexní rovině)

Generovaný koncept

**Abstraktní výstup
programovatelných
automatů**

**Výtvarná vizualizace
stavů a průběhu
výpočtu**

**„Grafický
Turingův stroj“**

R. Danelzik

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - **improvizace**
  - konstrukce
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

T. Hencze: Colour Informel

Gesto

Odklon od postupného vývoje díla, snaha rázem navrhnout shluk forem

Dekonstrukční přístup: tvarová i barevná složka obrazu se rozpadá

Čím je postup brutálnější, tím více je oceňován

tašismus, informel, art brut, automatická malba

G. Mathieu: Les Capétiens partout! (vlevo detail)

Náhoda jako estetický generátor

**Autor „nahrazuje štětec granátem“ —
ne snad proto, že by toužil po skandálu,
— i když v něm nachází souběžné potěšení
ale aby dosáhl nevinnosti základních sil**

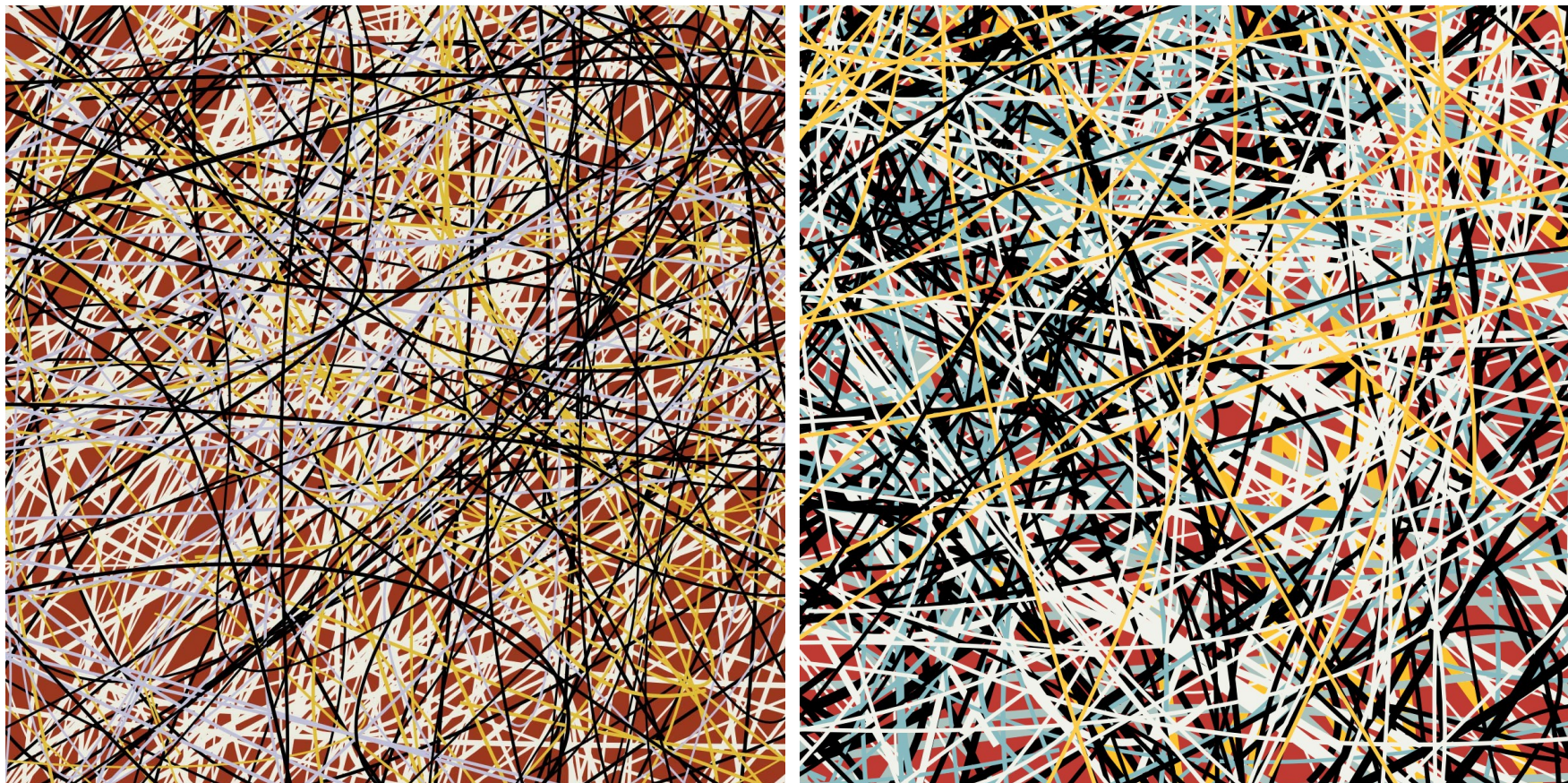
**Myšlenka (*koncept*) i tvůrčí proces (*performance*)
mají stejnou hodnotu jako výsledné dílo
— často pomíjivé a nehmotné, předávané mediálně**

**Umělecké formy končí ve shluku, který je nejvíc
podobný přírodním abstraktním tvarům**

J. Pollock: № 5

**Parametrická akční malba
J. Kůr: Digitální Pollock**

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - improvizace
  - **konstrukce**
- Reprodukované formy
- Otázky počítačového umění

Vynalézání

Člověk je stejně schopen
napodobovat jako vynalézat

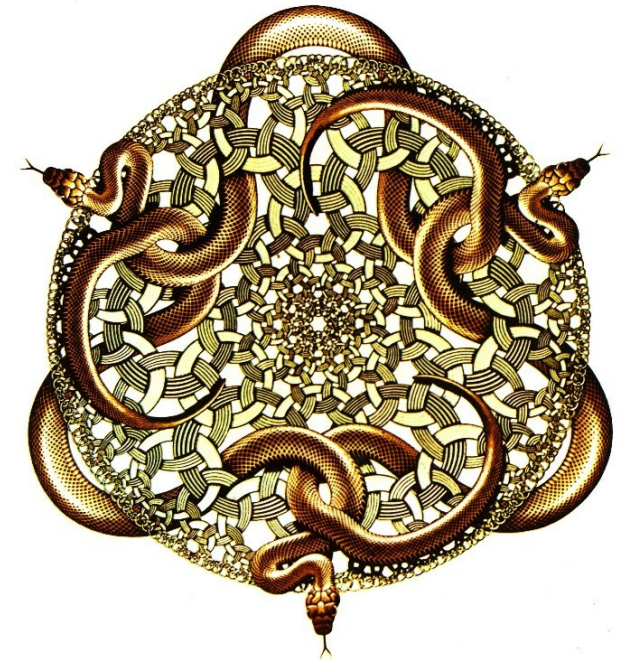
**Spekulativní přístup: formy
nemají vzor v reálném světě,
ale v geometrii, symetriích...**

Formy viditelného světa konstrukce
„očisťuje a destiluje“, abstraktní
vzory skládá dle matematického řádu

Projevy: repetice, fáze, návaznost

Příliš monotónní nebo mechanické?

Potom rozrušíme redundanci záměrnou chybou

M. C. Escher:
Kruhová limita

Jak přenést různé geometrie na dvojrozměrné plátno?

Vektorový prostor

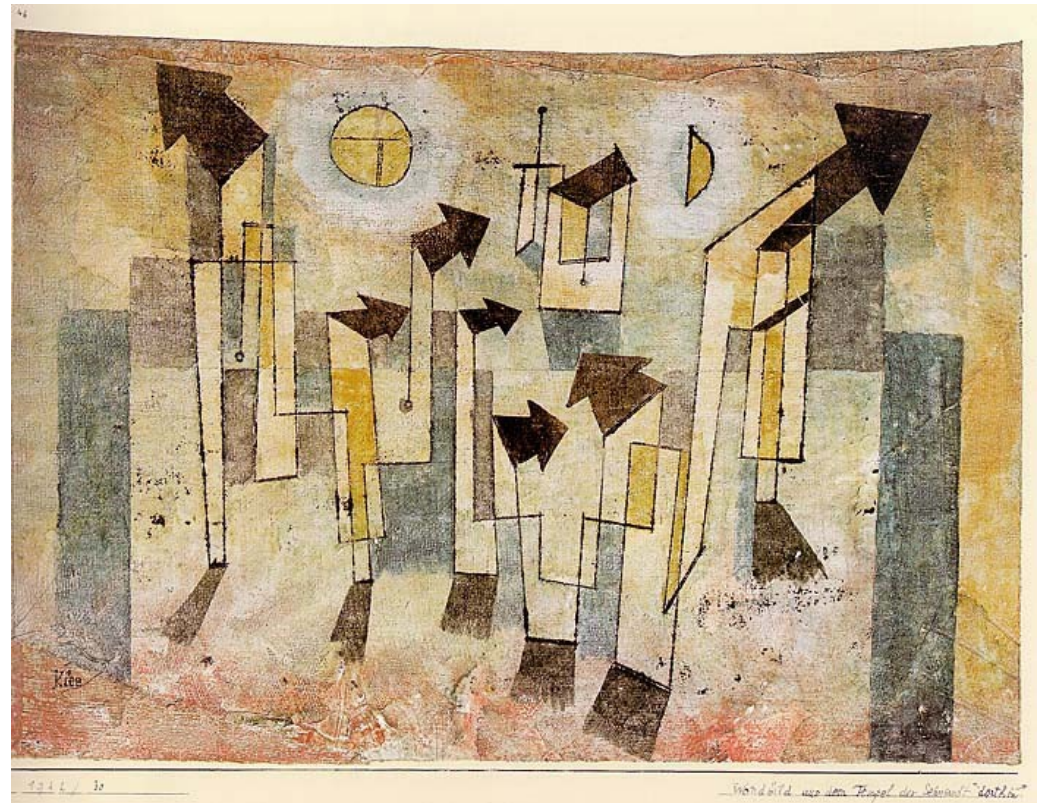
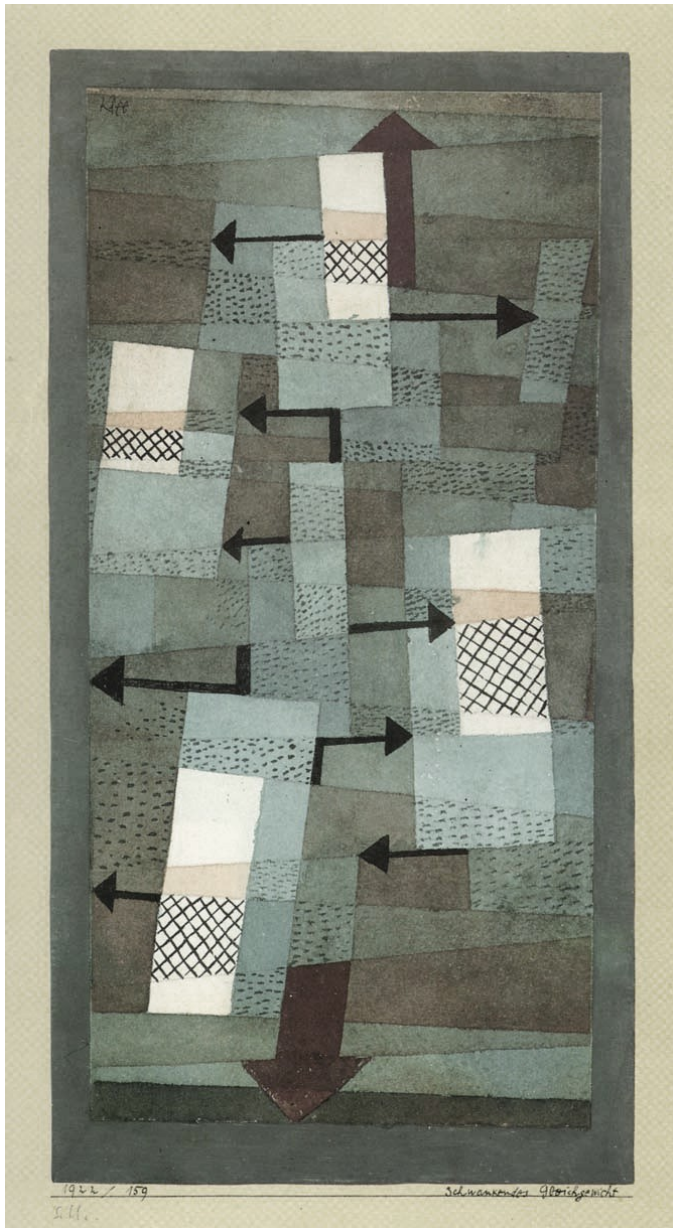
Zajímá nás velikost a směr

Vektor = hodnota se směrnici

**Operace prodlužování (skalární násobení)
a skládání (součet) – lineární kombinace**

**Dimenze = nejvyšší počet lineárně nezávislých
vektorů (stupňů volnosti)**

**Lineární algebra: výpočty silového působení
a rovnováhy sil v klasické mechanice**

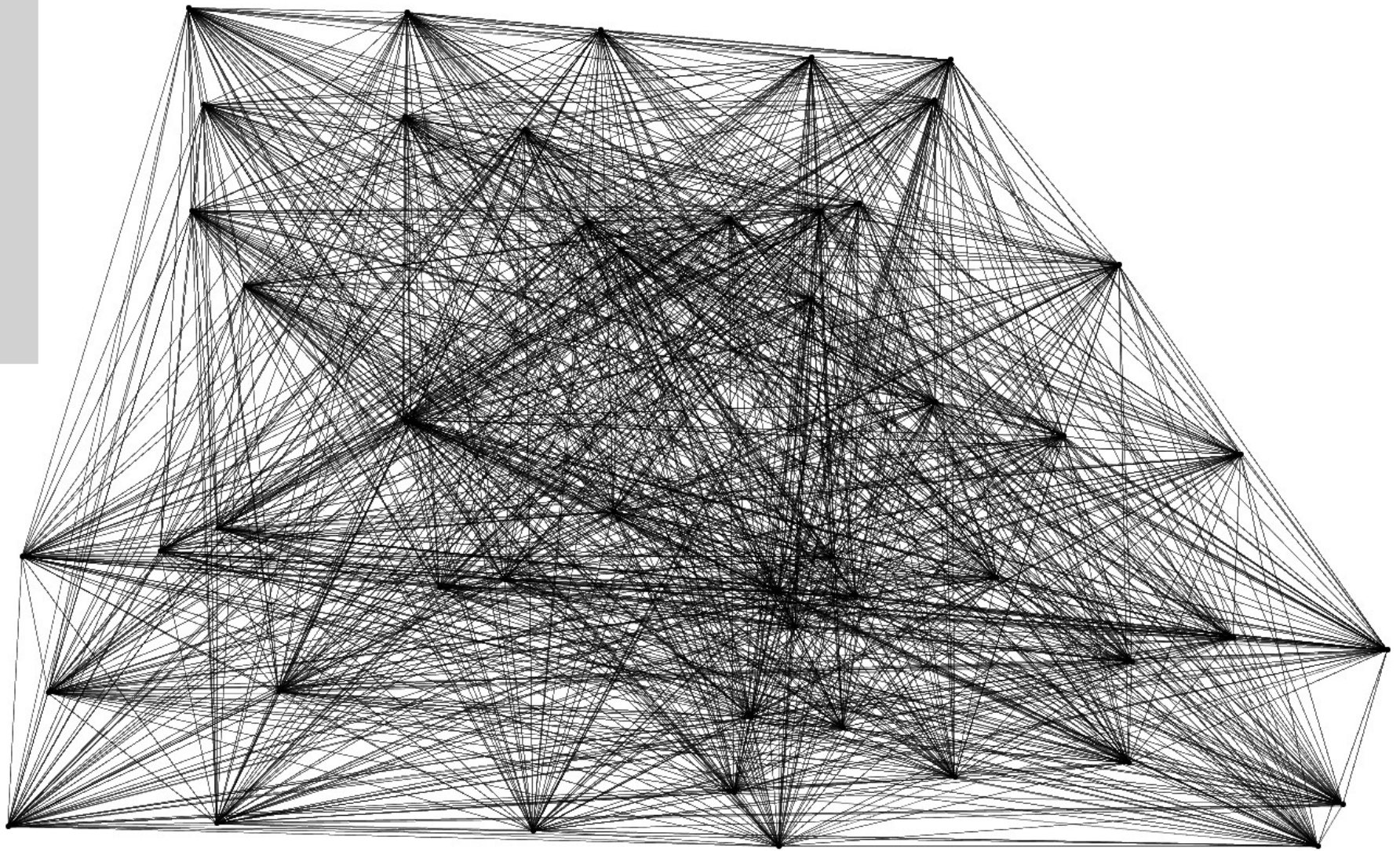

P. Klee: Stěna z Chrámu touhy

P. Klee: Kolísavá rovnováha

On a wall surface, any continuous stretch of wall, using a hard pencil, place fifty points at random. The points should be evenly distributed over the area of the wall. All of the points should be connected by straight lines.

Instructions for Sol LeWitt's 'Wall Drawing #118.'

S. Lewitt: Wall Drawing 118

Projektivní prostor

Prostor všech paprsků vycházejících z daného bodu

Zajímá nás pouze směr, nikoli velikost

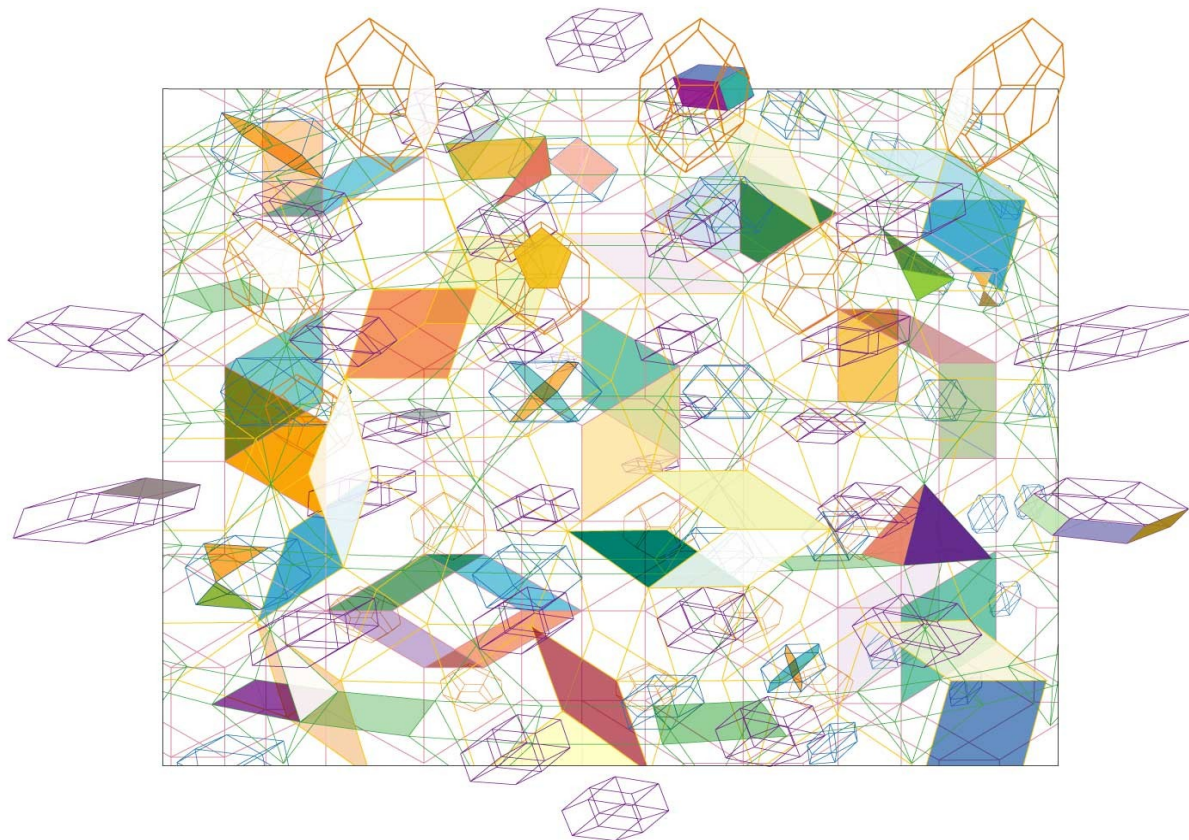
- Bod v projektivním prostoru je přímkou ve vektorovém prostoru
- Vektory se stejnou směrnicí považujeme za jeden objekt
- Nulový vektor neexistuje — neukazuje nikam
- Jednorozměrným reálným projektivním prostorem je kružnice
- Jednorozměrným komplexním projektivním prostorem je koule

Projektivní transformace zachovávají linearitu a protínání, nikoli však rovnoběžnost

Perspektiva

Jak zobrazit pohled z určitého místa pomocí horizontu a úběžníků

T. Robbin: Drawing 50

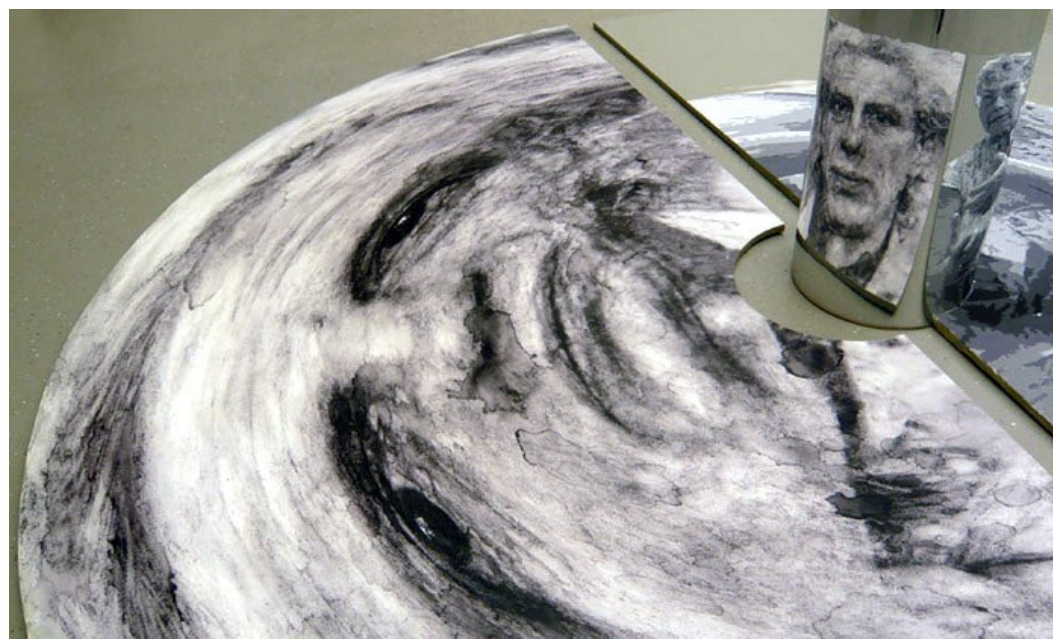
Anamorfismus

Řízená deformace
projektivními transformacemi

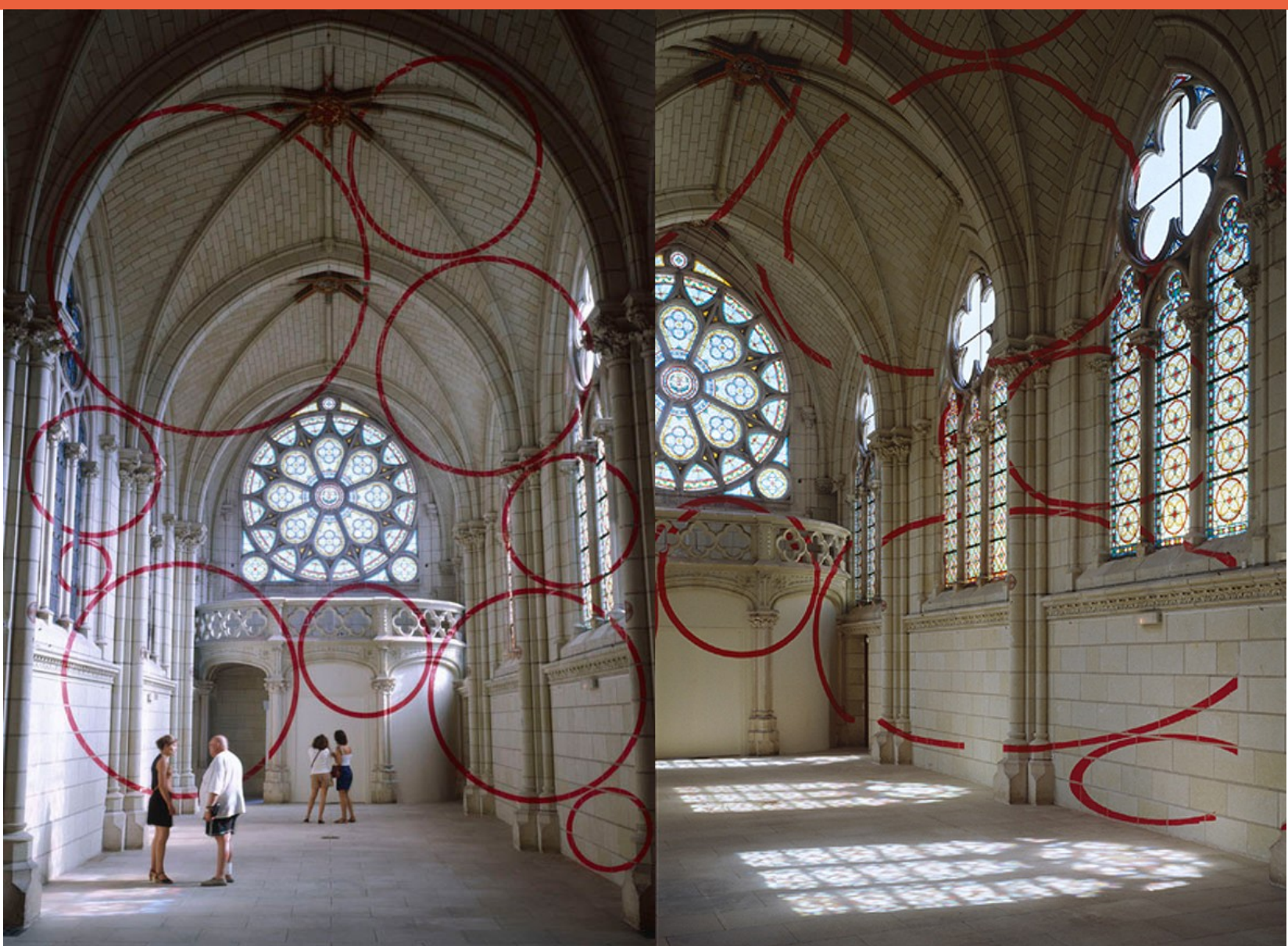
Původní prostor lze zobrazit
změnou perspektivy nebo
zrcadlením

často na zakřiveném povrchu

J.-M. Albert: Anamorfni reflexe

D. Fischer: 8 statečných – Vynořování

F. Varini: Deset kružnic

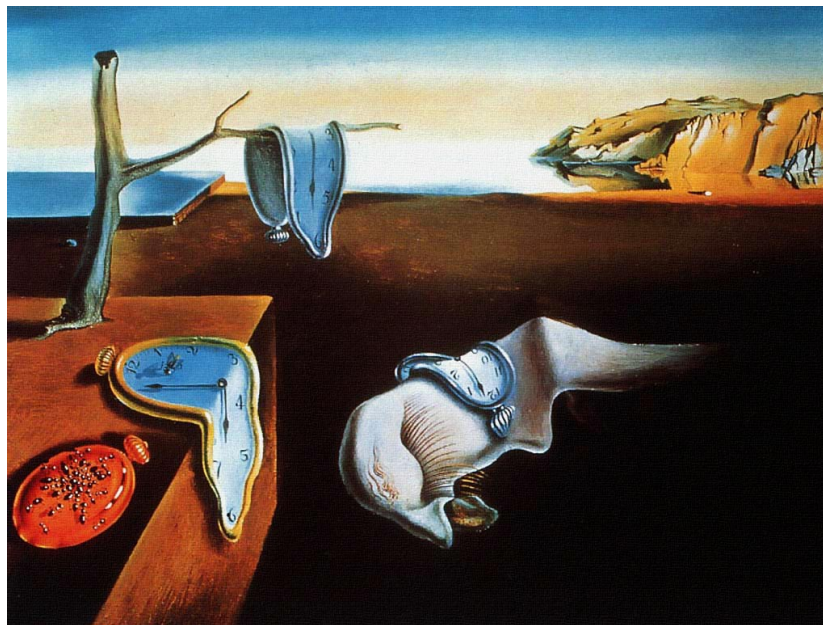
Projektivní prostor nad konečným tělesem

S. Walker: Slepá skvna

Topologický prostor

Zajímá nás blízkost (resp. sousednost),
malé změny polohy relaci blízkosti neovlivňují

Při spojitých transformacích zůstává objekt stejný
= nemění se jeho topologické vlastnosti
(počet otvorů, orientace povrchu...)

S. Dalí:
Persistence paměti

Triangulace

Některé povrchy lze sestavit pomocí sítě trojúhelníků

Ne všechny topologické povrchy je možné triangulovat, musejí být ‚po částech lineární‘

V počítačové grafice – teselace

Hladký povrch aproximujeme vektorovým prostorem s diskrétním (nespojitém) zakřivením

G. Goldsmith: Bez názvu

S. Lewitt: Complex Forms

Grafy

**Diskrétní (nespojité) struktury
složené z vrcholů a hran**

**Vrcholy jsou blízké, existuje-li
mezi nimi hrana**

**Blížkost je někdy doplněna
o veličinu sdílenou dvěma vrcholy
(ohodnocení hrany, typicky vzdálenost)**

**Grafy jsou nejjednodušším případem
triangulovaného prostoru**

Hrany = jednorozměrné trojúhelníky

H. Kinoko: Shibari

Mnohostěny

Vícerozměrné zobecnění grafů

Umělecký objekt pro L. da Vinciho, A. Dürera, S. Dalího...

M. T. Krašek: Dvojitá hvězda

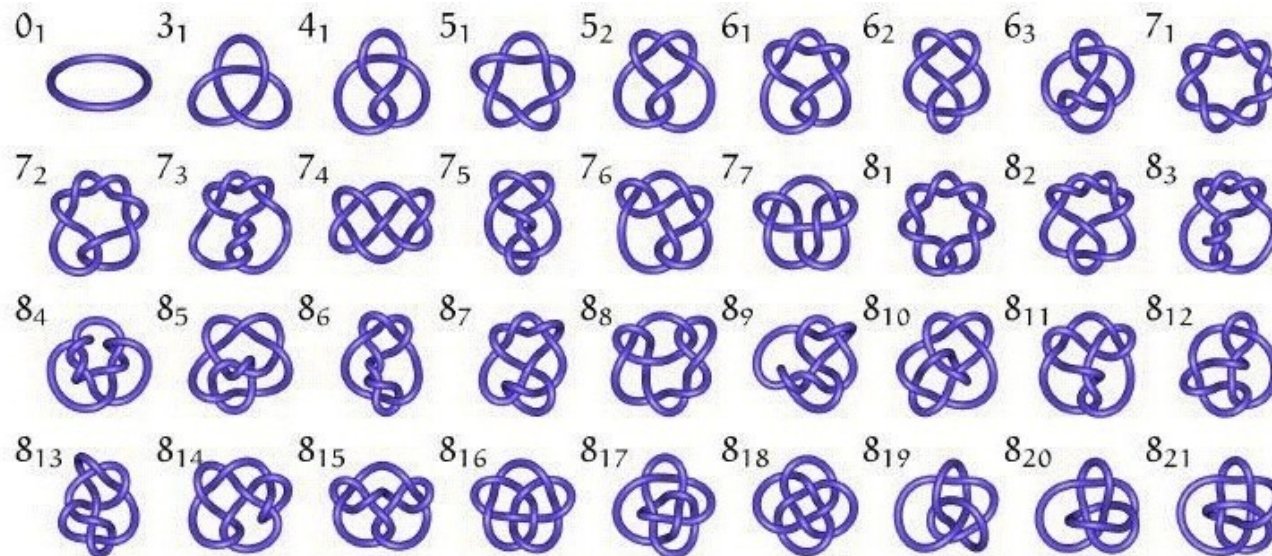
Pětirozměrný klenec, stěny ve 2D projekci tvořeny ze silných a tenkých kosočtverců – viz kvazikrystalické dláždění

Uzly

**Proplétání dokonale elastického vlákna
s uzavřenými (spojenými) konci**

**Konečný (rychle rostoucí) počet uzlů dodržuje
daný počet křížení vlákna – prvouzly**

Spojité transformace prvouzlů = topologicky stejné uzly

C. H. Séquin: Uzel na anuloidu (5, 3)

Bathsheba Grossman: Boromejský povrch

(Ne)orientované povrchy

Orientovaný povrch má rozlišitelnou vnější a vnitřní stranu

U neorientovaného povrchu takové dělení neexistuje

Invariantem povrchů je Eulerovo číslo χ

Celý povrch (libovolně) triangulujeme, zjistíme počet vrcholů V , hran H a stěn S

$$\chi = V - H + S$$

Př.:

- koule $\rightarrow \chi = 2$, orientovaný povrch
- torus $\rightarrow \chi = 0$, orientovaný povrch
- Kleinova láhev $\rightarrow \chi = 0$, neorientovaný povrch

M. Bill: Nekonečný pás

A. Bennett: Jeden povrch

Metrický prostor

Zajímá nás vzdálenost mezi body prostoru

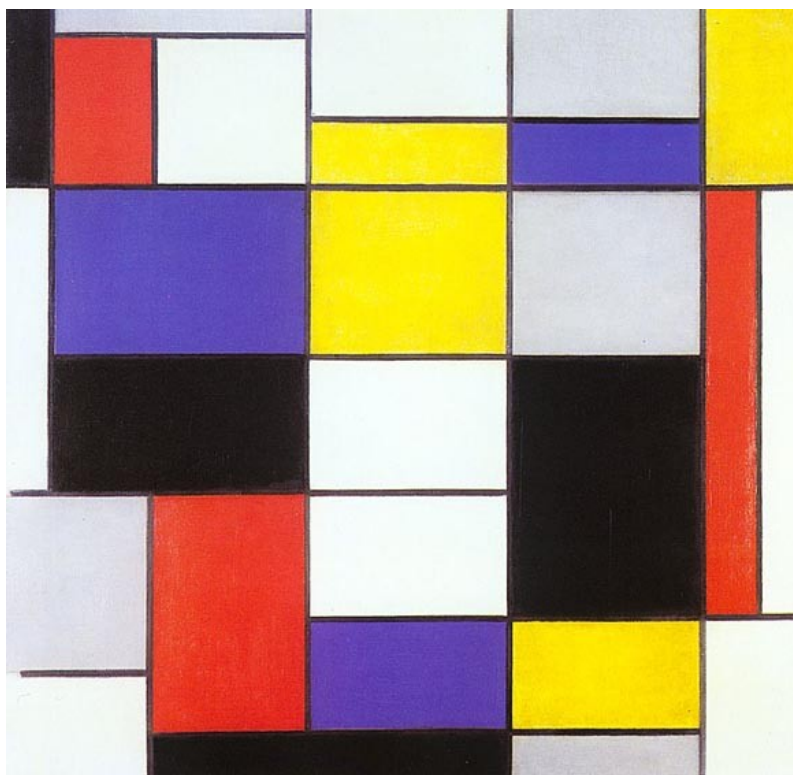
coby kvantifikovaná blízkost

- Vzdálenost je nulová právě mezi identickými body
- Vzdálenost je stejná z jednoho i z opačného směru
- Platí trojúhelníková nerovnost
(vzdálenost je nejkratší spojnice)

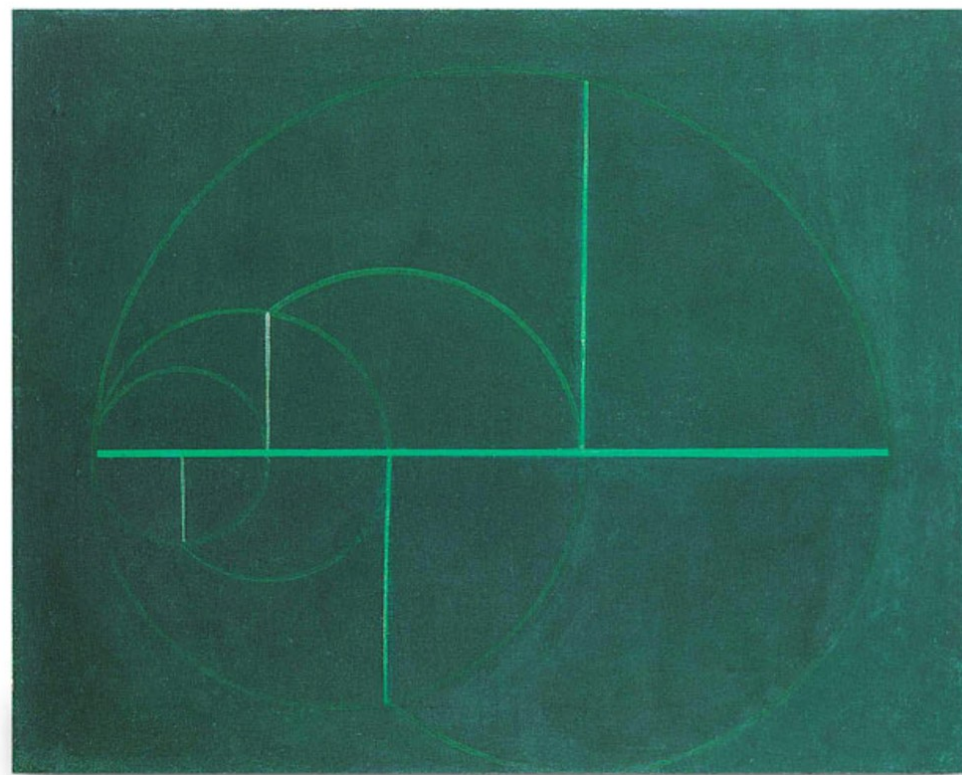
Proporce

Poměr vzdáleností, kompoziční kánony

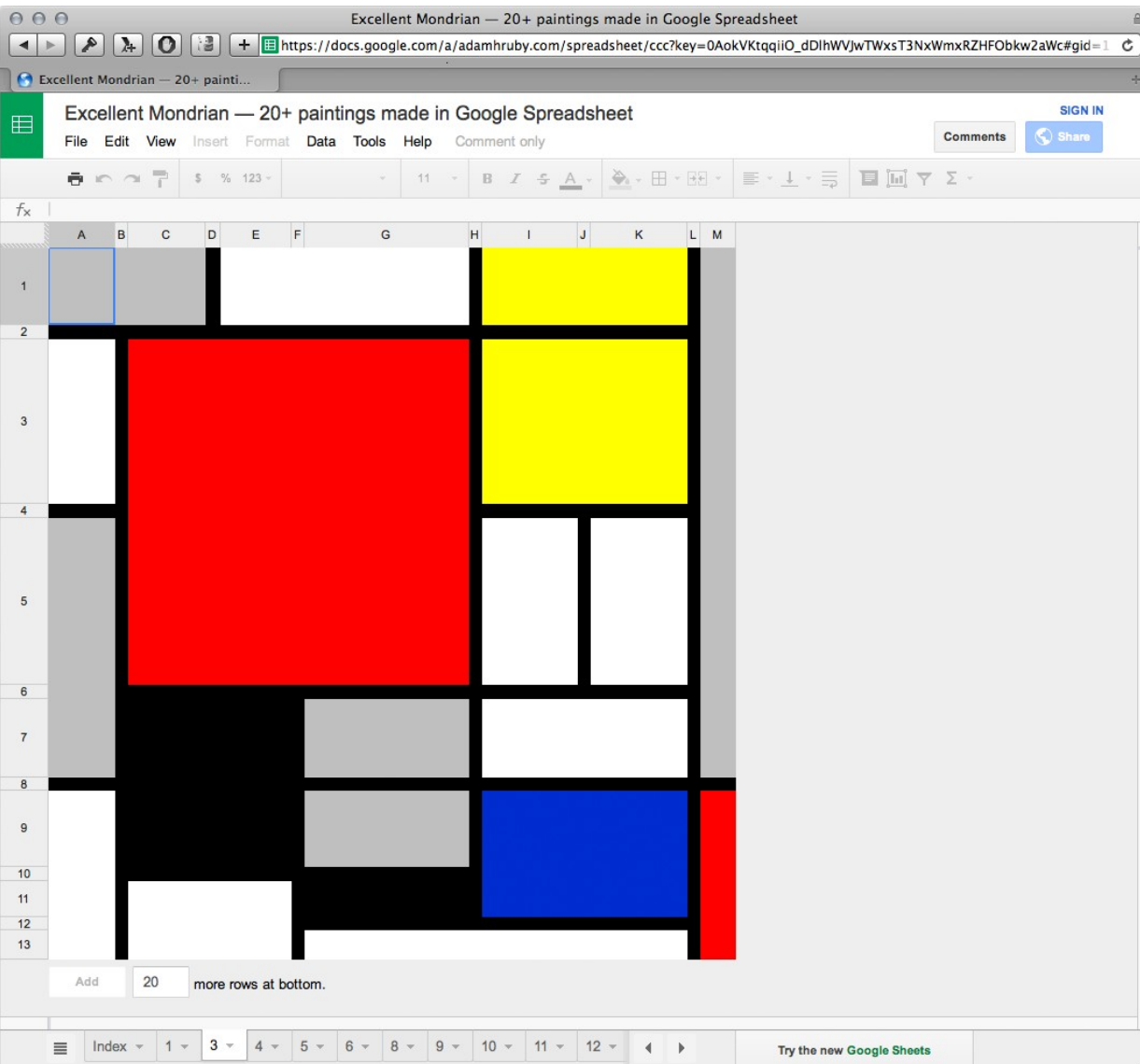
**Esteticky nosný princip od Pythagorejců
po současné umění (zejm. konstruktivismus)**

P. Mondrian: Kompozice A

W. Cordeiro: Bez názvu

Remediace Mondriana v Google Spreadsheet

A. Hrubý

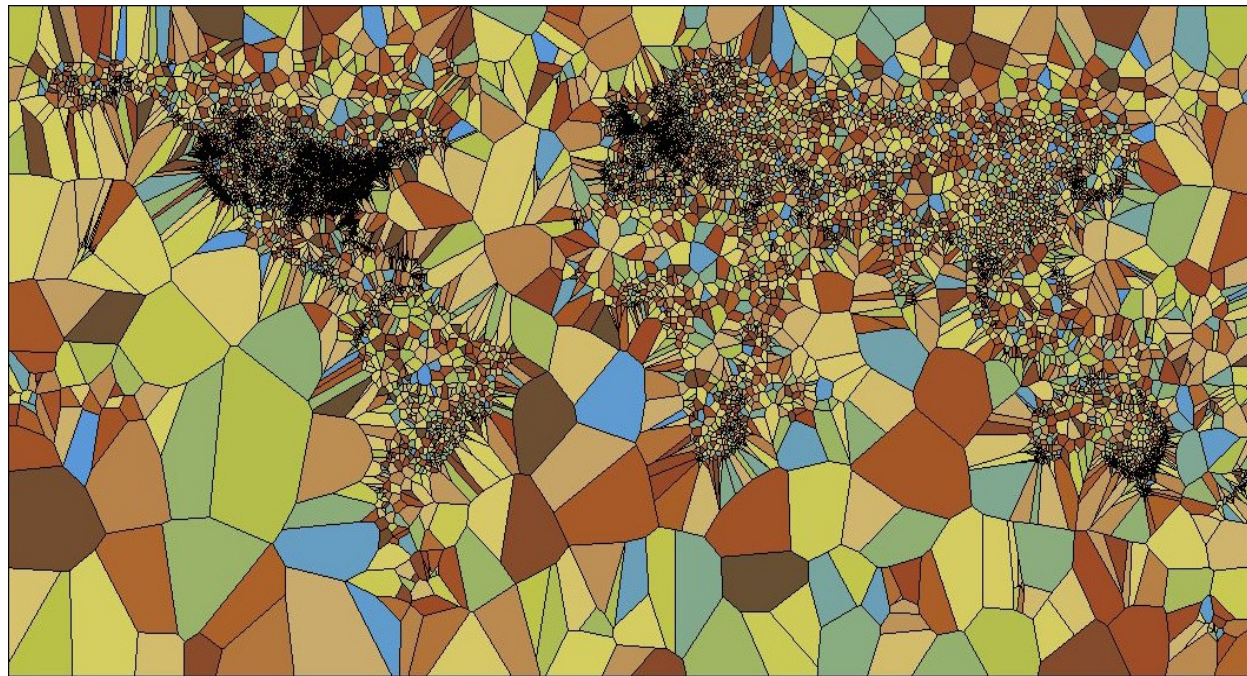
[→]

*...a celá řada generativních
algoritmů v Mondrianově
stylu*

Voronoiovo členění

Mějme dány body roviny (centra)

Rovinu lze členit na konvexní oblasti tak, že všechny body oblasti mají blíže k jejímu centru než k jinému

H. Ryu: 17 168 meteorologických stanic

Prostory neobvyklých metrik

Vzdálenost nemusí být ‚přirozená‘

$$d((x_1, y_1), (x_2, y_2)) = ((x_1 - x_2)^p + (y_1 - y_2)^p)^{1/p}$$

V E^2 je $p = 2$

pýthagorejská vzdálenost

Jednotkovou sférou C je kružnice

$$C(x, d) = \{y \in E^2 : d(x, y) \leq 1\}$$

Pro $p > 2$ deformace sféry na ovál

pro $p \rightarrow \infty$ sféra konverguje ke čtverci

Piet Hein:

superelipsa: $p = 5/2$

náměstí Sergels Torg: $p = 4$

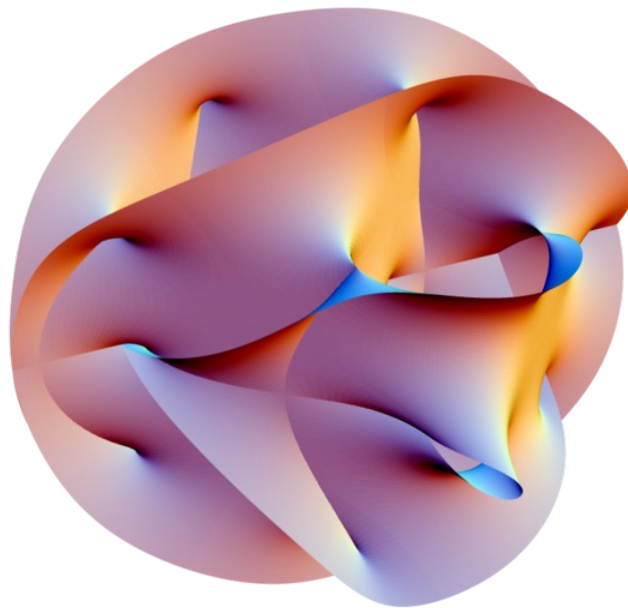

P. Hein: Sergels Torg, Stockholm

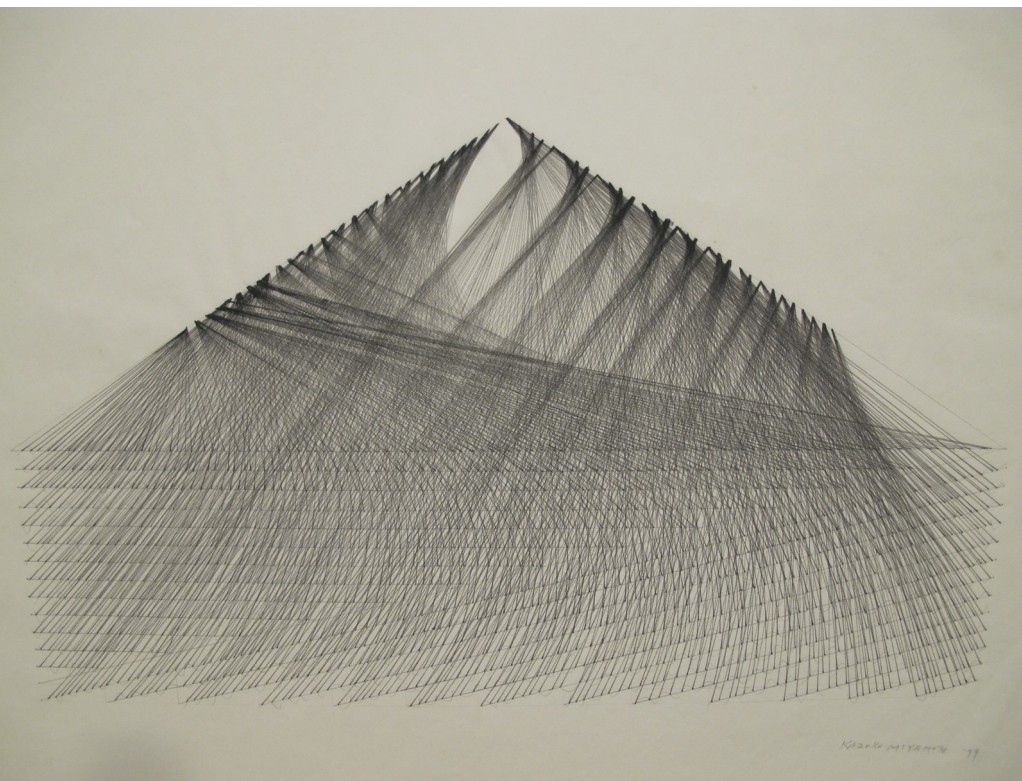
Singulární prostor

**Zajímá nás, jak vypadají řešení
polynomiálních rovnic**

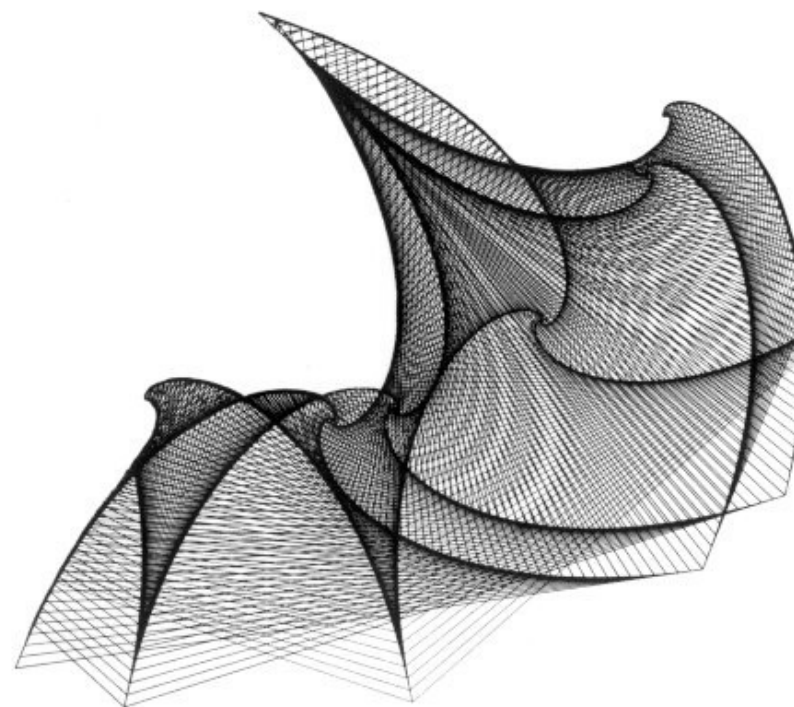
Manifold = v okolí bodů vlastnosti eukleidovské roviny
Hladký povrch až na singularity

Calabiho–Yauův manifold
(2D řez 6D tělesem)

K. Miyamoto: Bez názvu

Interweaving Rhythms

© Rousseau 1987

I. Rousseau: Propojené rytmy

I. Moscovich: Harmonogramy

Dimenzionální prostor

Kromě vzdálenosti nás zajímá měření ploch, objemů, pravděpodobností, dimenzí...

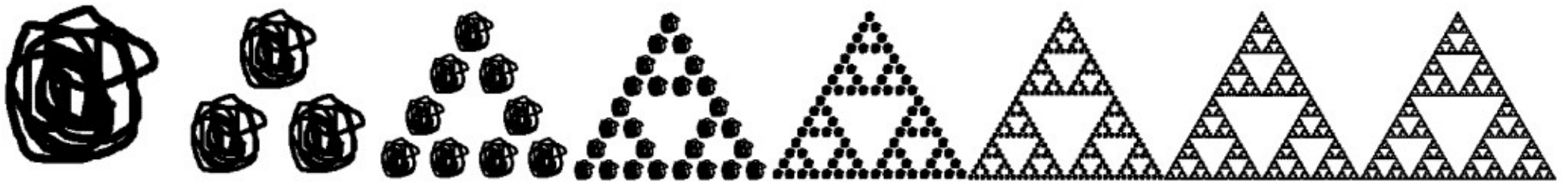
Dimenze mohou být (a zhusta bývají) neceločíselné = fraktální

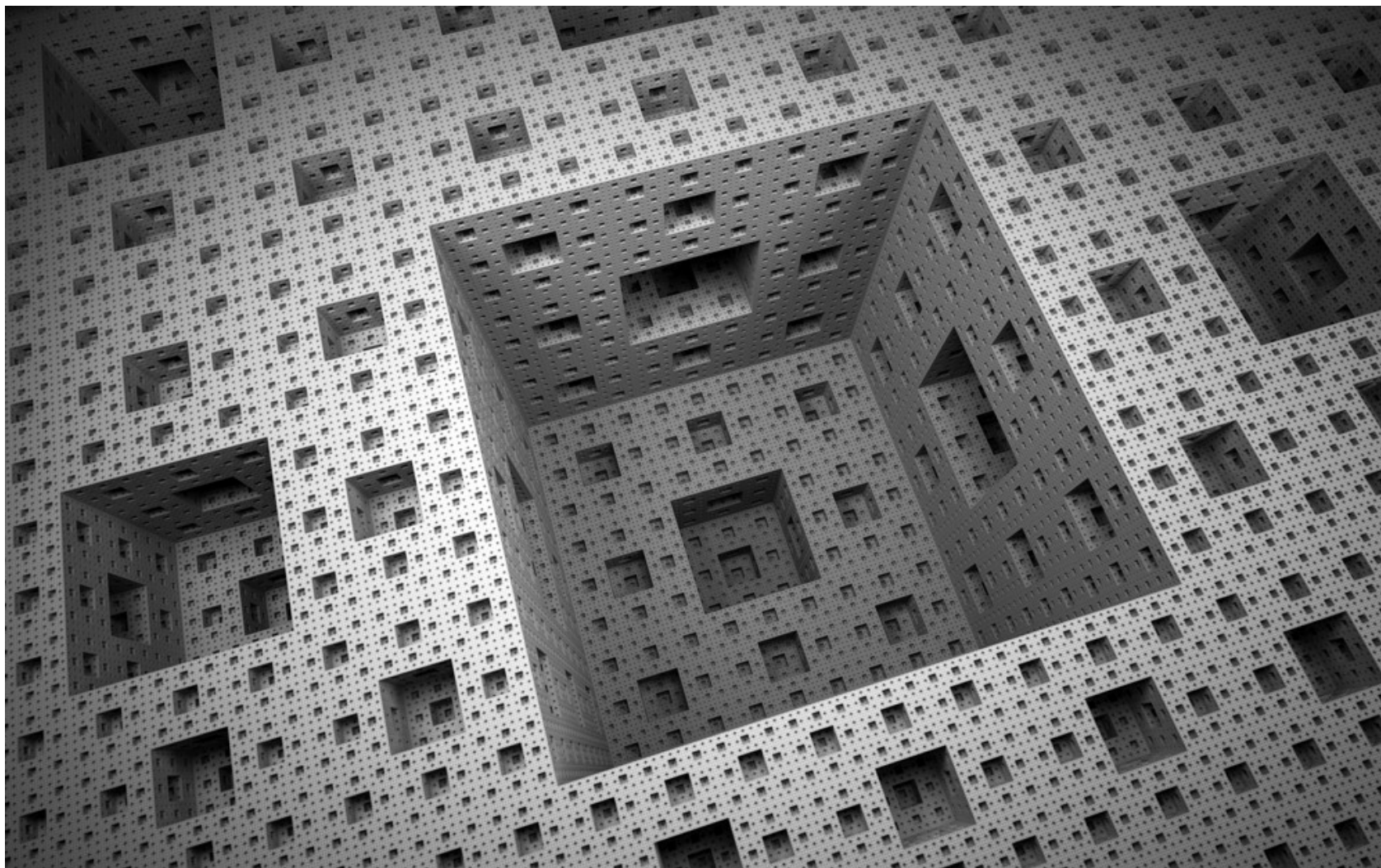
Geometrické fraktály

Rekurzivní transformace prostoru

lineární i nelineární

často s topologickými paradoxy

Mengerova houba = nulový objem, nekonečný povrch

I. Serba

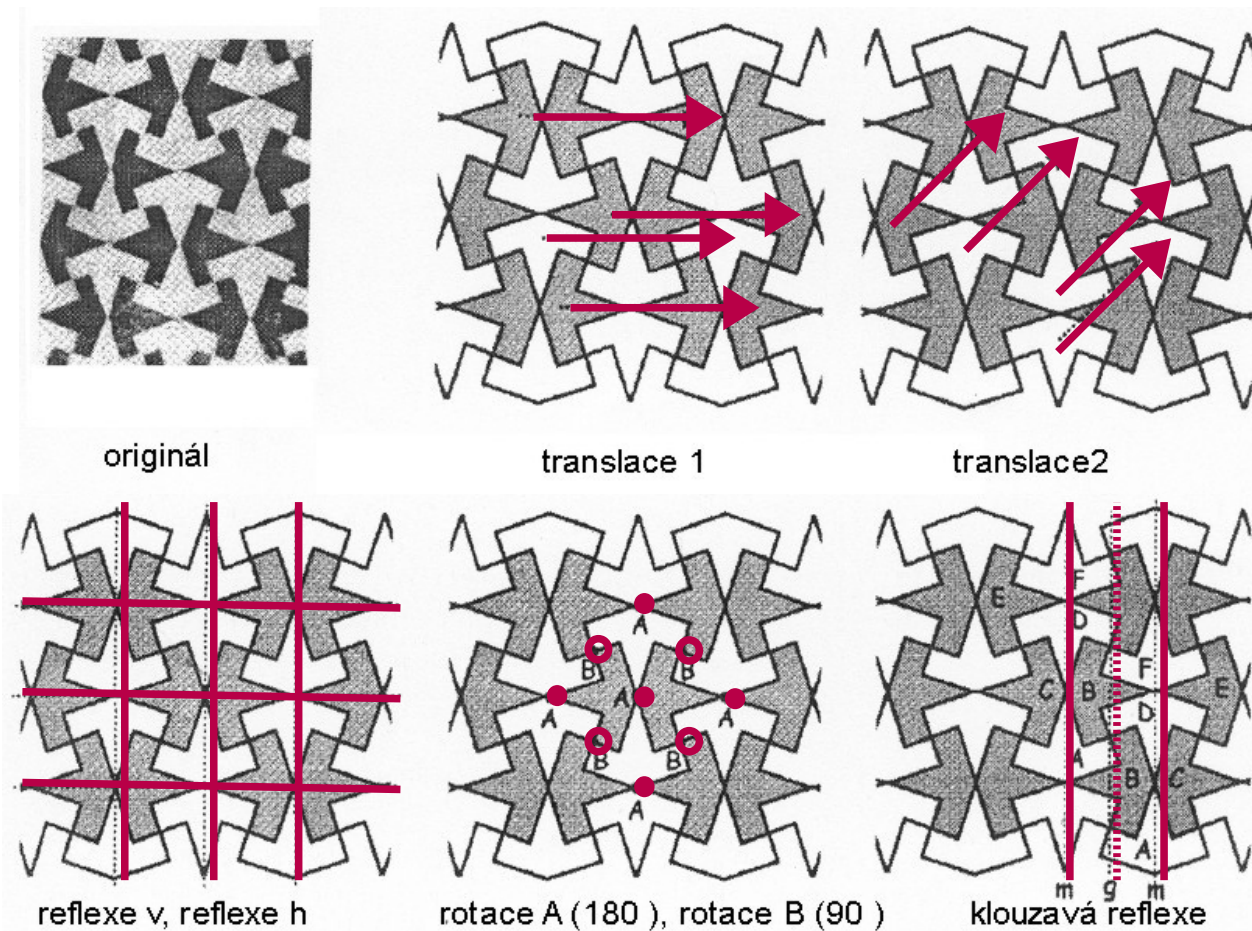
Symetrický prostor

Konstrukční pravidla pro opakované kladení dlaždic

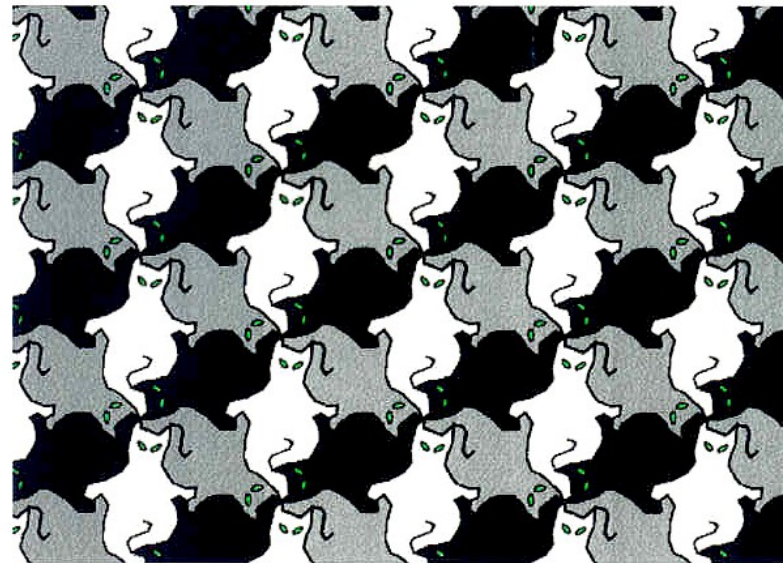
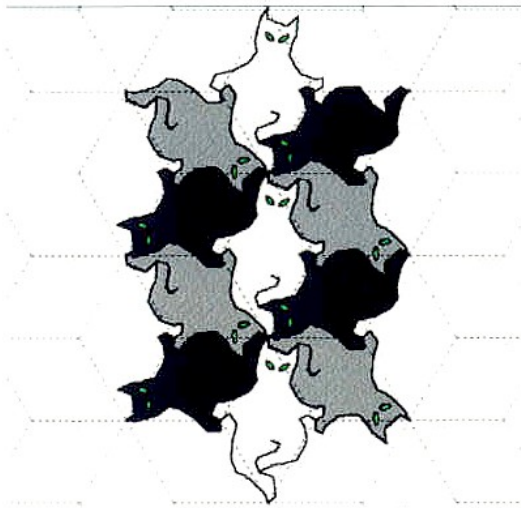
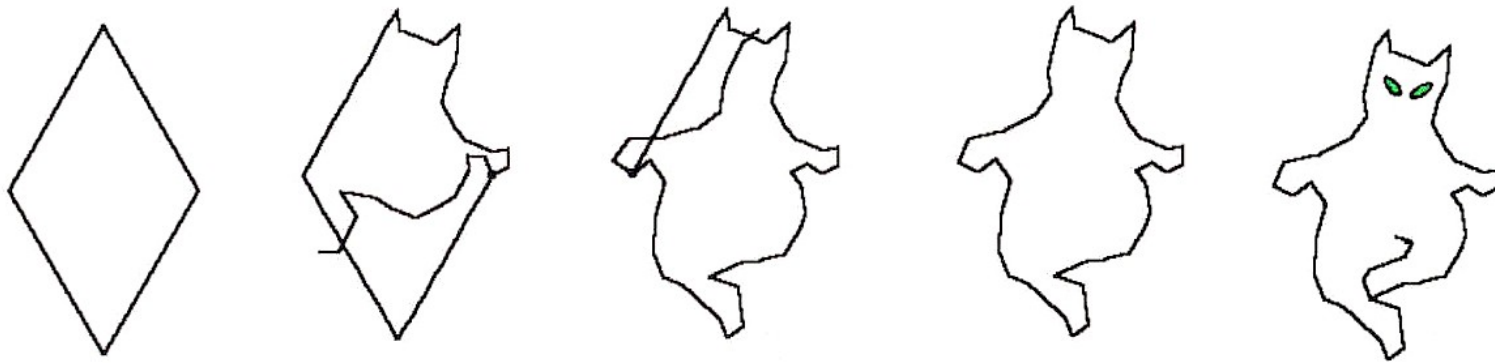

Detail maurského dláždění paláce Alhambra, 1. pol. 14. st.

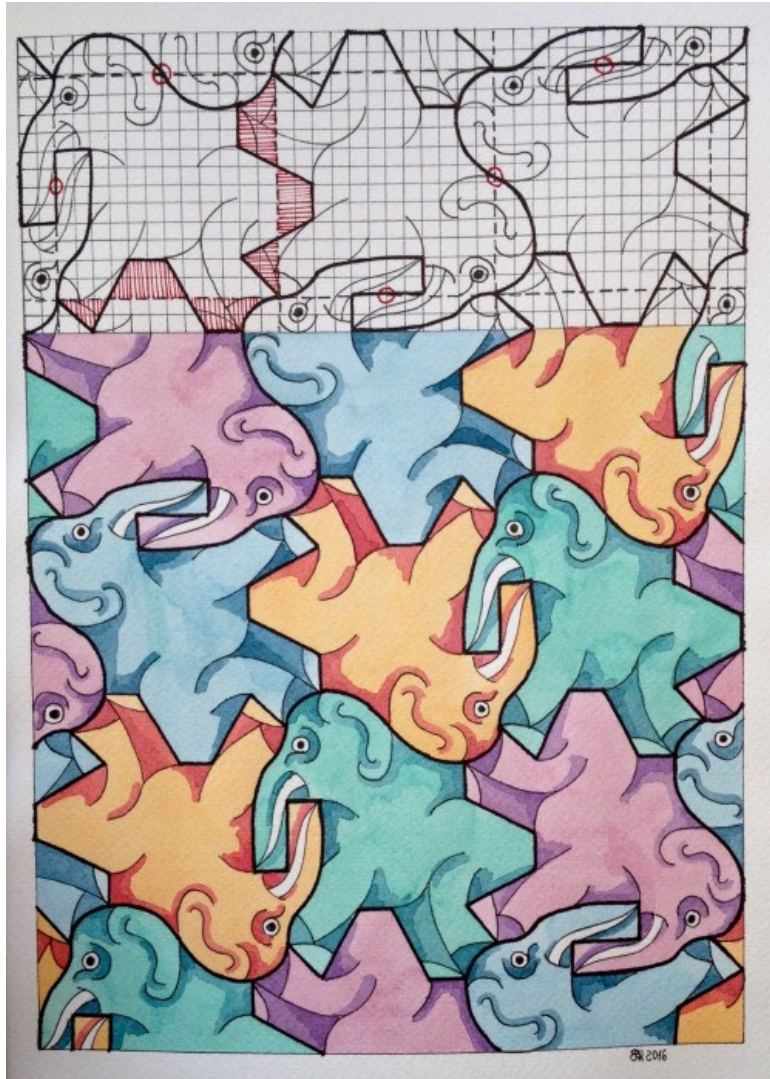
Kolik je symetrií? Jak je lze kombinovat do vzorů?

Geometrická rekonstrukce Escherovy zámkové mozaiky

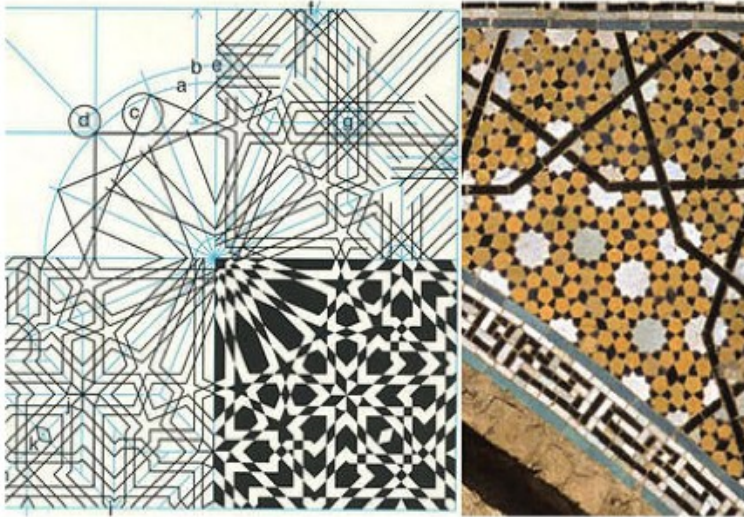

dlaždice (symetrie) → razítko (translace) → ornament

R. Bizzi

Nekomutativní prostor

Zajímá nás kvantová mechanika

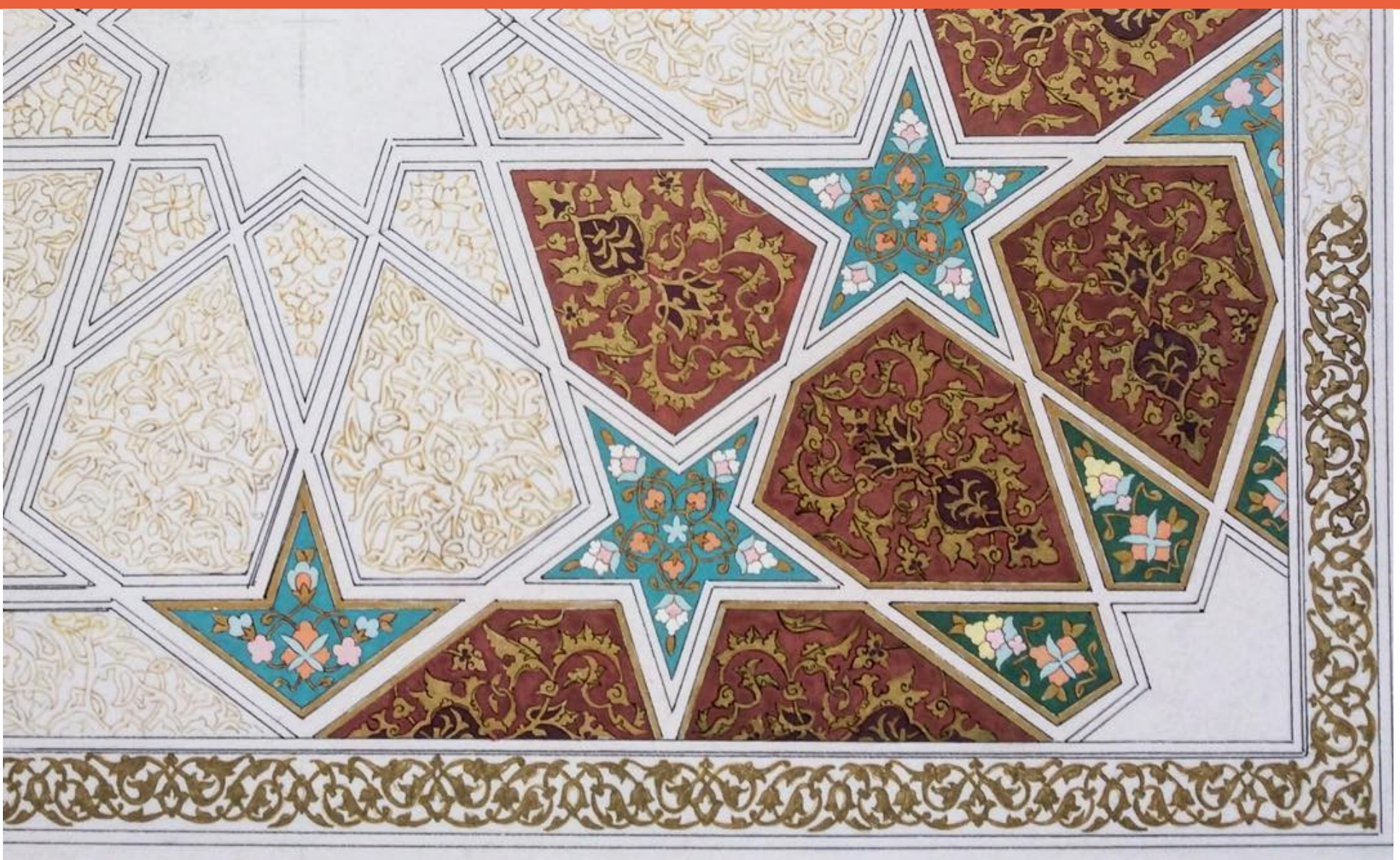
Současné měření pozice x a rychlosti v je přibližné, chyba měření $\Delta x \cdot \Delta v > \hbar/2$

Heisenbergův princip neurčitosti

Výsledek závisí na pořadí: $x \cdot v \neq v \cdot x$

Geometricky:

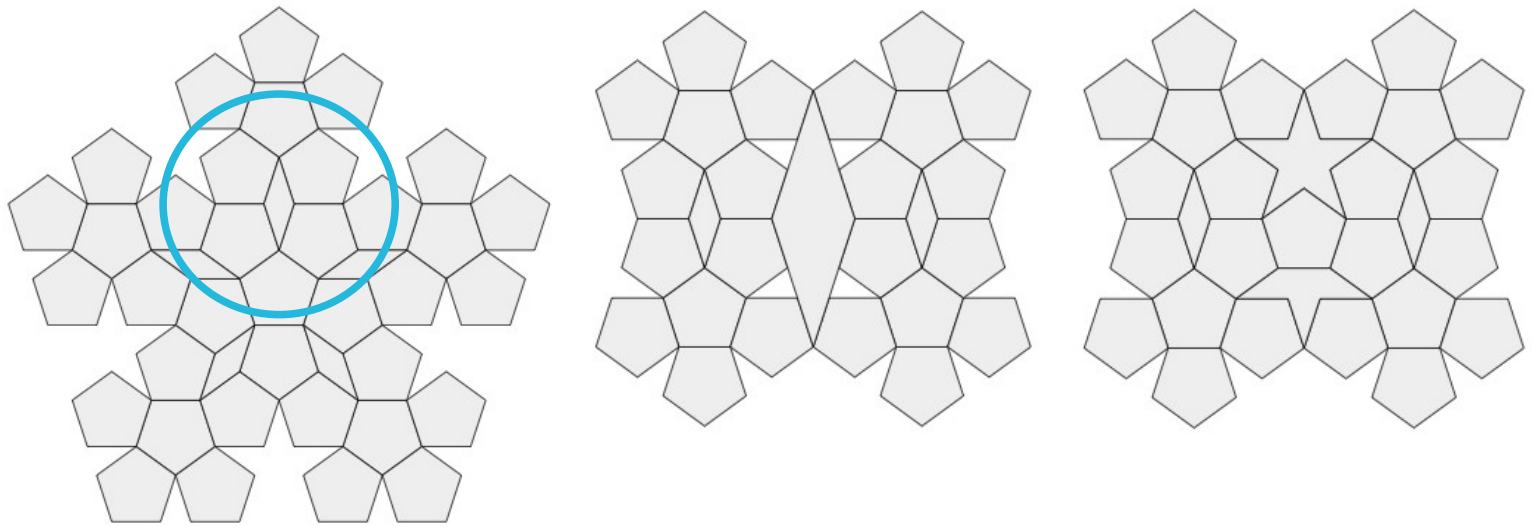
- mozaiky *zillij*, *muqarnas* (12. st.)
- aperiodické dláždění roviny (1974)
- nekomutativní geometrie (1981)
- kvazikrystaly (1982-84)

rekonstrukce výzdoby, Páteční mešita, Isfahán

Nekomutativní prostor vznikne hierarchickým dělením pětiúhelníku

Kosočtverec dělíme na pětiúhelník, hvězdu a polohvězdu

**Dláždění roviny = jiné tvary
v dalších krocích nevznikají**

Dláždění je neperiodické (plyne z hierarchického dělení)
a při vhodné konfiguraci dlaždic (pětiúhelníky tří typů) aperiodické

T. Robbin: Textura

Neeukleidovský prostor

**Zajímá nás nejednoznačnost
pátého Eukleidova postulátu**

Zjednodušeně: bodem, který neleží na přímce,
lze vést právě jednu rovnoběžku s touto přímkou

— to platí v rovinné geometrii

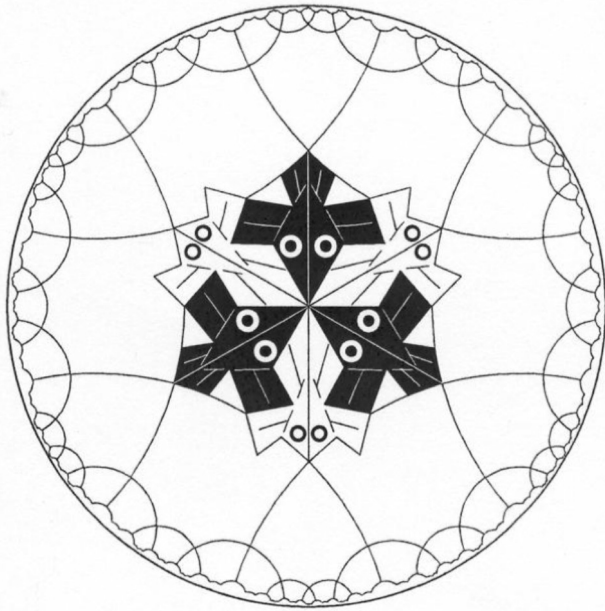
**Eliptická geometrie:
rovnoběžky neexistují**

**Hyperbolická geometrie:
k přímce lze bodem na ní
neležícím vést nekonečně
mnoho rovnoběžek**

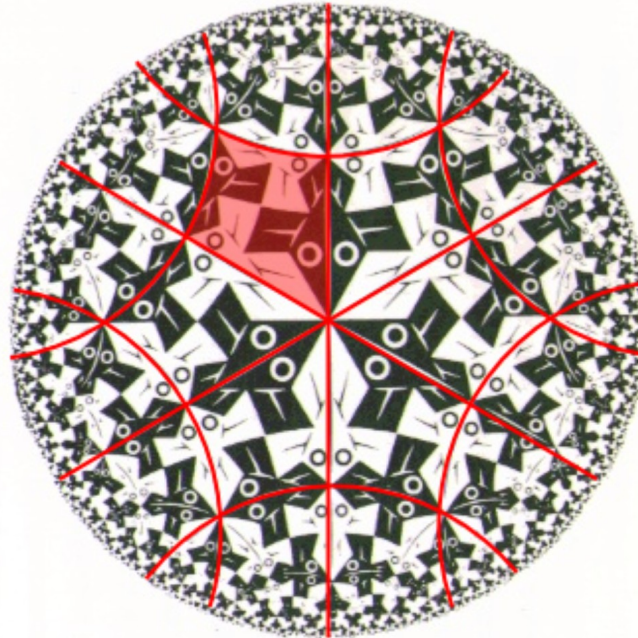
M. C. Escher: Kruhová limita IV

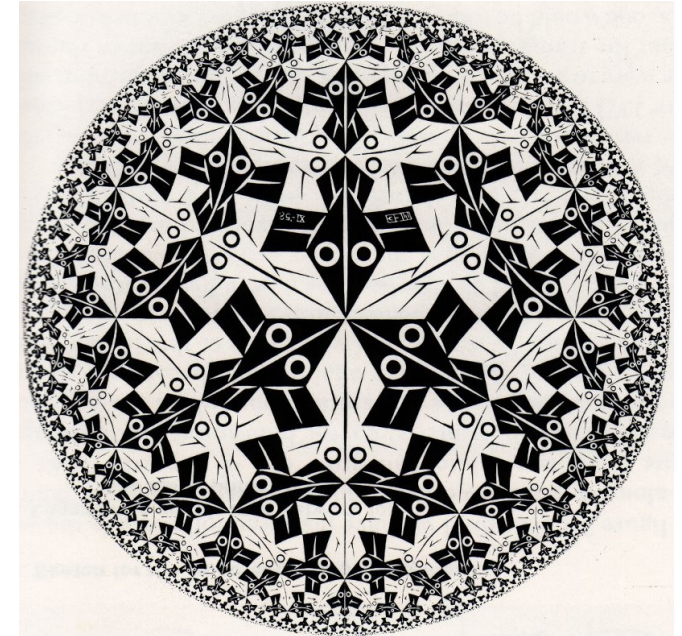
Geometrická analýza

základní dlaždice

symetrie $[p, q+]$

výsledná mozaika $\{6, 4\}$
Kruhová limita I (1958)

P. Kogler: Zakřivená místnost

Prolínání hyperbolických a eliptických geometrií je podobné změnám zakřivení časoprostoru v obecné teorii relativity

■ SOFTWAREOVÁ ESTETIKA

- Umění, estetika a počítač
- Náhodné formy
- Rostoucí formy
- Umělecké formy
  - figurace
  - abstrakce
  - improvizace
  - konstrukce
- **Reprodukované formy**
- Otázky počítačového umění

Otisk

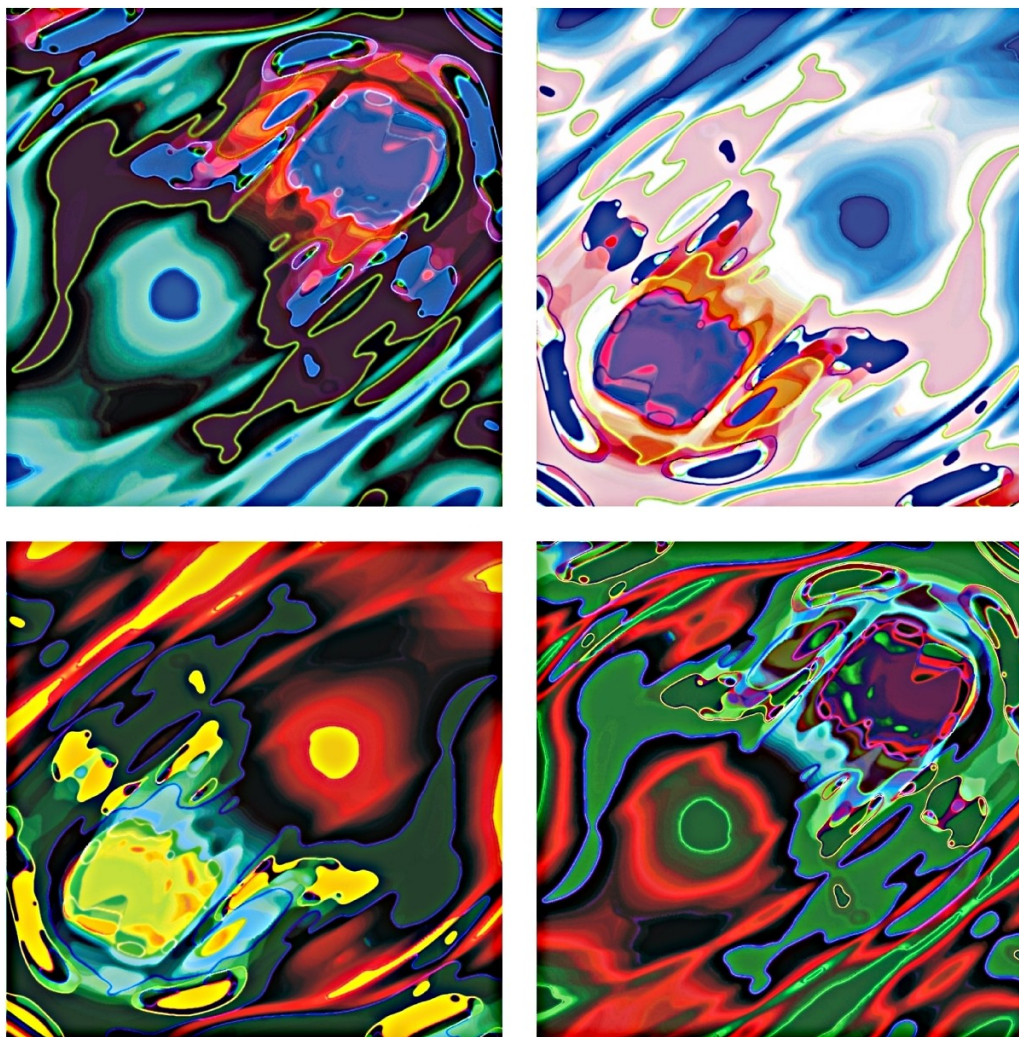
Nápodoba je věcí techniky a dle Cailloise nic nepřidává k repertoáru tvarů a estetických forem

...pokud se z ní nevyvine umělecký styl

což Caillois nemohl tušit: od 60. let 20. st.
pop-art, multiple art, hyperrealismus, verismus aj.

A. Warhol: Květiny

Obarvování fraktálních rovnic
T. Staudek: Warholovské variace

R. Estes: Café Express
olej na plátně

Fotorealistické procedurální modelování prostoru
G. Tran: The Accident

G. Tran: Wet Bird

■ **SOFTWAREOVÁ ESTETIKA**

- **Umění, estetika a počítač**
- **Náhodné formy**
- **Rostoucí formy**
- **Umělecké formy**
  - **figurace**
  - **abstrakce**
  - **improvizace**
  - **konstrukce**
- **Reprodukované formy**
- **Otázky počítačového umění**

Jak je na tom počítač mezi výtvarníky?

Umělecké formy

Informatika přispívá nástroji pro originální výrazové prostředky (ve figurální, abstraktní, konstruované i improvizované tvorbě)

Ty mohou být interakční — aplikace 2D/3D grafiky, anebo generativní — tzv. esteticky produktivní algoritmy

Formy vzniklé náhodou, reprodukcí a (některé) růstem umíme modelovat a výtvarně vizualizovat

O slovo se hlásí matematická biologie, neurovědy, evoluční informatika, *artificial life*

Mohou počítače esteticky tvořit ?

Dokáží vytvořit něco originálního, smysluplného, překvapivého a hodnotného ?

„Stroje jsou programovány, aby tvořily strojový výstup. Pracují podle programu, jenž je autorským předpisem. Stroje se samy nerozhodnou, zda se mají spustit a začít vykonávat program, ani jej nemohou měnit. Pouze vykonávají zadané instrukce.“

„O umění vypovídají mechanické postupy strojů zhruba tolik, kolik o románu vypovídá technický mechanismus psacího stroje.“

G. H. R. Parkinson
(1961)

→ goo.gl/ldas4y

→ **Počítač dělá jen to, co má předepsáno programem**

Ale: dokážeme určit chování libovolného programu?

Každý software má své ‚bugy‘

Chybová estetika = glitch

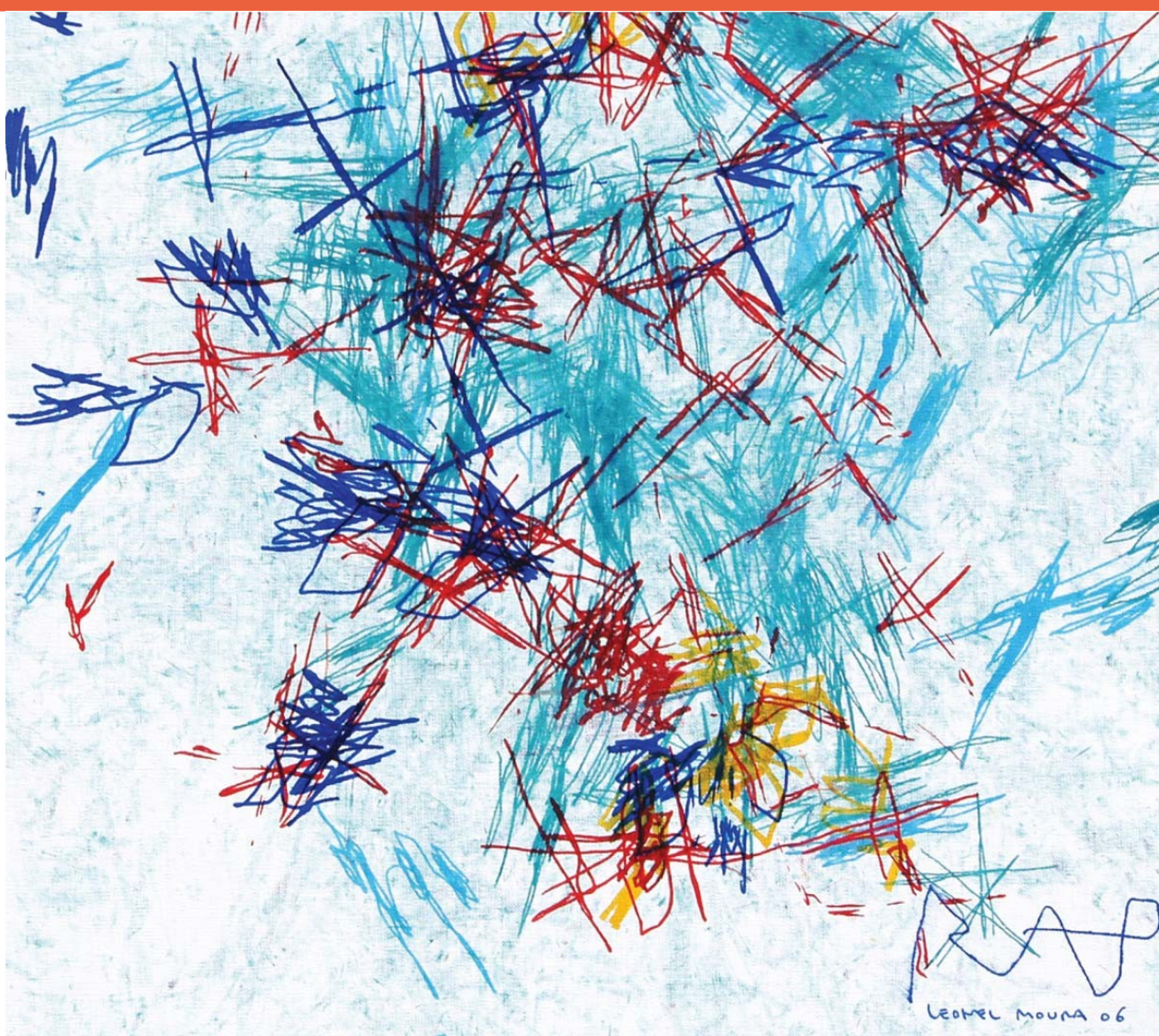
→ **Počítač nevytvoří nic nového, protože nedokáže sám změnit svůj program**

Ale: počítače jsou adaptivní, mohou iniciativně hodnotit a rozhodovat se

Expertní systémy, umělá inteligence, genetické algoritmy, deep learning...

Má být počítačová tvorba vědomá ?

**Musí tvůrce estetické hodnoty poznat,
že nějakou hodnotu tvoří ?**

Jiný autonomní tvůrce – příroda – netvoří pro krásu,
ale pro účelnost, dobrý design...

Pojetí přírodní estetiky je jiné než chápání umění,
a přece projevy přírody vnímáme jako estetické

Může být taková tvorba i umělecká?

**Pokud je umění společenským fenoménem,
jaký mají počítače sociální kontext?**

Co nového přináší počítač k umění ?

... kromě simulace, automatizace a remediace,
v čemž jsou počítače tradičně dobré

**Počítač boří tradiční vnímání autorství a vlastnictví,
umožňuje snadný a rychlý remix, *mash-up*
estetických forem**

***Výtvarná informatika hledá svůj osobitý výraz
styl, rukopis...***

**Je nutné překonat představy o „nižší“
mechanizované a předvídatelné tvorbě**

Podobně se vůči malířství vymezovala fotografie

Jak počítačovou tvorbu hodnotit ?

Kombinatorická kreativita

Typická pro generativní umění, vytváří nové formy a struktury kombinací předem daných prvků

Snadná algoritmizace, zejm. ve spojení s náhodou

Autorská, emergentní kreativita

Typická pro evoluční umění, autonomní tvorba pracující s formami, jež nebyly do systému explicitně zavedeny

Algoritmy kritiky jsou nutnou součástí tvůrčího aparátu

Pozor na ,levné triky‘!

Co hodnotíme? V čem spočívá vzor krásy?

Estetika nápodoby

= modelovaný jev

který je pozorován, popisován, algoritmizován

Estetika konstrukce

= algoritmus

jímž je jev simulován

Estetika abstrakce

= vnímání a interpretace

vzájemná komunikace mezi divákem
a tvůrcem (lidským nebo mechanickým)

Jaká je role náhody ?

Pravá náhodnost — fyzikální procesy

Pseudonáhodnost — deterministické výpočty

Entropie = nosič estetické hodnoty

až do jisté meze, za níž strukturní složitost přechází v nesrozumitelnost

Redundance koreluje s líbivostí

Líbivost $\neq$ estetická kategorie

Příliš redundance vede ke kýči

Nepředvídatelnost humanizuje projevy algoritmů

Nezastupitelná v systémech se složitým výstupem,
např. v teorii chaosu

Je výtvarná informatika reprezentativní ?

**Závisí autonomie – nezávislost na tvůrci algoritmu
na způsobu vnímání díla ?**

Tvůrce i výrazový prostředek = algoritmus

Koncepční předpis a jeho vizualizace jsou dvě odlišné věci

Konceptuální reprezentace

Statická vs. dynamická

Explicitní – konkrétní hodnota, specifikace systému

Implicitní – modely „neviditelných sil“

Vizuální reprezentace

dává algoritmu vnímatelný význam

Lze estetiku formalizovat ?

Snahy o kvantifikaci krásy jsou stejně staré jako snahy o její produkci

Většina pokusů o formalizaci estetiky se držela jejího (před-) kantovského pojetí

Estetický prožitek ale není jednorozměrná veličina

Lépe :

Jaké aspekty estetiky lze formalizovat ?

Mikroestetika

funguje v celé řadě designérských aplikací

Estetika tvarů, kompozice, přenášené informace...

Co je dobré počítačové umění ?

***Výtvarná informatika =
algoritmický koncept + vizuální interpretace***

Konceptuální hodnocení

Je návrh tvůrčího procesu dobře vystavěný ?

Je algoritmus dobře nakódovaný ?

Je bezesporný a úplný — tj. tvoří to, co autor zamýšlel,
a prochází přitom celý prostor estetických variací ?

Vizuální hodnocení

Jaká je šíře možných interpretací algoritmu ?

Splňují výstupy nároky dané estetickým systémem ?

Je ve výstupech zřetelný algoritmický koncept ?

Jak může výtvarná informatika inspirovat tradiční formy umění ?

Studiem generativních procesů lze lépe pochopit fungování umění jako takového

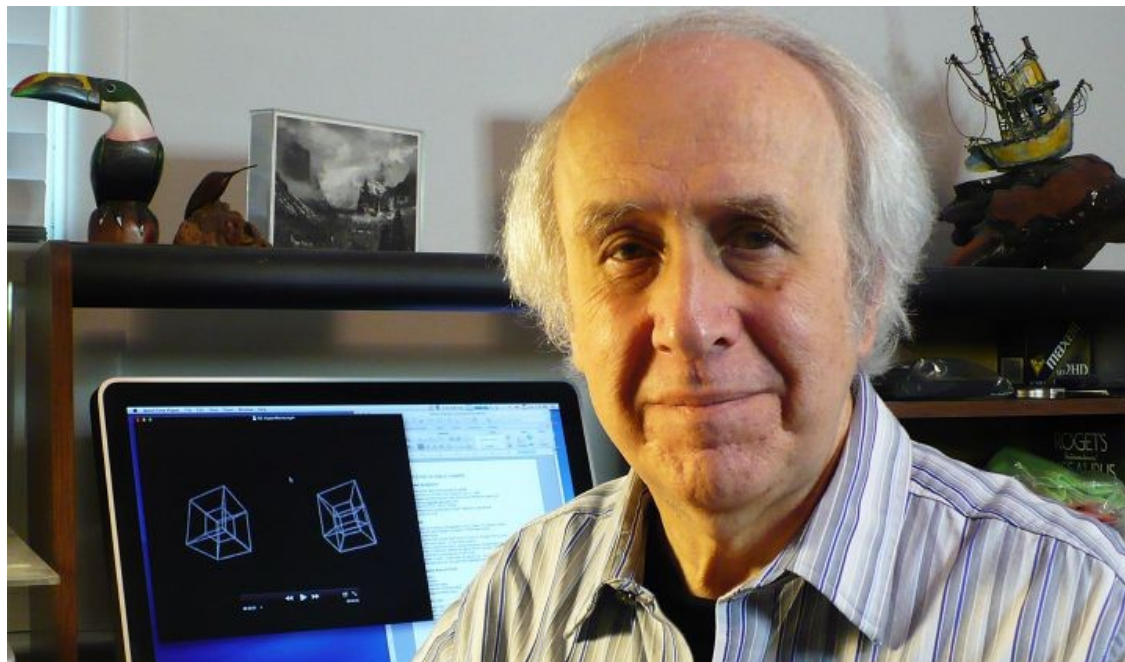
Paralely s „vysokým uměním“, které má mnohdy generativní charakter — produkuje artefakty, které udržují kontinuitu tvorby, vystavování, obchodování, publikování v uměleckých časopisech...

Autor je původcem tvůrčí myšlenky, ale klíčovým hybatelem v dalším procesu je umělecký aparát

Driessens & Verstappen: The Factory

[→]

„In the computer, man has created not just an inanimate tool, but an intellectual and active creative partner that, when fully exploited, could be used to produce wholly new art forms and possibly new aesthetic experiences.“

A. M. Noll